

Ikt. sz.: MGB-42/2-1/2023.

MGB-9/2022. sz. ülés
(MGB-9/2022-2026. sz. ülés)

J e g y z ő k ö n y v

az Országgyűlés **Mezőgazdasági Bizottsága**
2022. november 30-án, szerdán, 9 óra 03 perckor
a Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi
Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft. telephelyén
(3917 Bodrogkisfalud, hrsz. 135/13.)
megtartott tanácskozásáról

Tartalomjegyzék

<i>Az ülés megnyitása, a határozatképeség megállapítása, a napirend elfogadása</i>	5
<i>Tájékoztató a Tokaj-Hegyalja Egyetem tevékenységéről, valamint a térség jövőképéről</i>	5
<i>Dr. Horváth Ágnes tájékoztatója</i>	5
<i>Kérdések, válaszok</i>	10
<i>Tájékoztató a Grand Tokaj Zrt. fejlődési stratégiájáról</i>	15
<i>Rábai László tájékoztatója</i>	15
<i>Kérdések, válaszok</i>	18
<i>Tájékoztató a tokaji borvidék helyzetéről</i>	21
<i>Dr. Molnár Péter tájékoztatója</i>	21
<i>Tájékoztató a Tokaj Közösségi Infrastruktúra Alapprogramról</i>	36
<i>Pásztor Péter tájékoztatója</i>	36
<i>Egyebek</i>	48
<i>A tanácskozás berekesztése</i>	49

Napirendi javaslat

1. Font Sándor elnök úr köszöntője
2. Tájékoztató a Tokaj-Hegyalja Egyetem tevékenységéről, valamint a térség jövőképéről
Előadó:
Horváth Ágnes, a Tokaj-Hegyalja Egyetem rektora
3. Tájékoztató a Grand Tokaj Zrt. fejlődési stratégiájáról
Előadó:
Rábai László, a Grand Tokaj Zrt. vezérigazgatója
4. Tájékoztató a Tokaji Borvidék helyzetéről
Előadó:
Dr. Molnár Péter, a Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa elnöke
5. Tájékoztató a Tokaj Községi Infrastruktúra Alapprogramról
Előadók:
Dr. Molnár Péter, a Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa elnöke
Pásztor Péter, a Tokaji Szőlő- és Bortermelési Községi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft. ügyvezetője
6. Egyebek

A tanácskozás résztvevői

A bizottság részéről

Megjelent

Elnököl: Font Sándor (Fidesz), a bizottság elnöke

Kovács Zsolt (Fidesz)
Dócs Dávid (Mi Hazánk)

Helyettesítési megbízást adott

A bizottság titkársága részéről

Vásárhelyi Pál bizottsági munkatárs
Fodor Tímea ügyintéző-titkárnő

Meghívottak

Hozzászólók

Horváth Ágnes, a Tokaj-Hegyalja Egyetem rektora
Rábai László, a Grand Tokaj Zrt. vezérigazgatója
Molnár Péter, a Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa elnöke
Pásztor Péter, a Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra
Központ Nonprofit Kft. ügyvezetője

(Az tanácskozás kezdetének időpontja: 9 óra 03 perc)

A tanácskozás megnyitása

FONT SÁNDOR (Fidesz), a bizottság elnöke, a továbbiakban ELNÖK: Ismét köszöntöm az ülés résztvevőit, és megnyitom a bizottsági ülés tanácskozási részét. Ez nekünk semmi mást nem jelent, mindent ugyanúgy folytatunk tovább, de a formalitást be kell tartanunk. A napirendi pontokat mindenki ismeri, ezek szerint fogunk haladni.

Tájékoztató a Tokaj-Hegyalja Egyetem tevékenységéről, valamint a térség jövőképéről

Elsőként köszöntöm dr. Horváth Ágnest, a Tokaj-Hegyalja Egyetem rektorát, akivel sikerült egyeztetni arról, hogy most ő is részt tud venni az ülésen. Nem árulok zsákhamacsát, Stumpf István hívta fel a figyelmemet, hogy ha már eljövünk, akkor a viszonylag fiatal egyetem helyzetéről, létrejöttéről, terveiről leghitelesebben rektor asszony tud bennünket tájékoztatni. Én örömmel fogadtam ezt a javaslatot, és így került sor erre a mai napi tájékoztatóra. Meg is adom a szót rektor asszonynak.

Dr. Horváth Ágnes tájékoztatója

DR. HORVÁTH ÁGNES rektor (Tokaj-Hegyalja Egyetem): Köszönöm szépen. Jó reggelt kívánok mindenkinek! Valóban nagy öröm számunkra, hogy a Tokaj-Hegyalja Egyetem részéről bemutatkozhatunk a parlament Mezőgazdasági Bizottságának is. Nyilván az egyetem megalapítása nem újdonság a parlament tagjai számára, hiszen országgyűlési határozat született arról, hogy Tokaj-Hegyalja Egyetem néven jöjjön létre az ország jelenleg legfiatalabb felsőoktatási intézménye. Amikor azt mondom, hogy a legfiatalabb felsőoktatási intézménye, akkor nyilvánvalóan erre a névre kell hogy gondoljunk, hogy Tokaj-Hegyalja Egyetem. Hiszen, ha így nézzük az intézmény múltját, akkor ez egy kétéves intézmény, ha pedig visszatekintünk arra a múltra, amelyre ez az intézmény épül, és azt mondjuk, hogy a sárospataki tanítóképző, akkor ezt mindenki ismeri, és mindenki tudja, hogy ez egy 165 évre visszatekintő intézmény; éppen az előző évben volt ennek a 165 éves évfordulónak az emlékülése.

Akkor, amikor az egyetem létrejött, nyilvánvalóan az alapító okiratban is rögzített szándék volt, hogy egy olyan felsőoktatási intézmény jöjjön létre Tokaj-Hegyalján, amely a tokaji bor mellett, mögött képes egy olyan intellektuális beruházásra, amely ennek a tokaji bornak az értékét tovább tudja növelni, és a jövőben tud olyan értékeket mellé tenni akár magának a bornak, akár pedig a világörökségnek, ami itt található ezen a területen, amelyre tovább lehet építkezni, és meg lehet őrizni az elért eredményeket.

Ha az egyetemről beszélünk, akkor az egyetem szerkezetét mutatnám be röviden. Nagyjából-egészében úgy néz ki a képlet, hogy van egy Tokaj-Hegyalja Egyetemért Alapítvány, amely felügyeli az egyetem működését. A Tokaj-Hegyalja Egyetemért Alapítványhoz tartozik tehát maga a Tokaj-Hegyalja Egyetem. Létrejött egy vagyonekezelő zrt., és a Tokaj-Hegyalja Egyetemért Alapítványhoz tartozik a Grand Tokaj, amellyel nyilvánvalóan az egyetem is szoros együttműködésben létezik, és a jövőnkét úgy tervezzük, hogy a képzésünk valamennyi részéhez, amihez csak csatlakozni tud ez a cég, és amihez mi csatlakozni tudunk a képzéseinkkel, hozzájárulva a cég sikeréhez, ez az együttműködés a jövőre nézve egy nagyon szoros együttműködés legyen.

Az egyetemnek tudományterületileg jelenleg három lába van, ha ezt vizsgáljuk. Az egyik nyilvánvalóan a szőlész-borász képzés. Visszalépek egygel, elnézést kérek, és kezdem inkább onnan, hogy amikor az egyetem létrejött, akkor úgy jött létre, hogy a sárospataki intézmény akkor az Eszterházy Károly Egyetemhez tartozott. Az

Eszterházy Károly Egyetem megörökölte ezt az intézményt a Miskolci Egyetemtől. Tehát az a nagy múltú intézmény, amely hosszú időn keresztül önálló volt és az ország egyik legjelentősebb pedagógusképző, tanítóképző központja volt, a 2000-es évektől kezdve, azt kell mondjuk, hogy haláltáncot járt, és hol az egyik, hol a másik felsőoktatási intézmény próbálta megmenteni az ott lévő képzést. Ez annyira jól sikerült, hogy majdnem bezárták az intézményt. Tehát azt mondjuk, a Tokaj-Hegyalja Egyetem a megmentése is volt mindannak, amit Sárospatak őriz a tradíciójából mint felsőoktatási képzőhely.

Úgy jött létre az egyetem, hogy az Eszterházy Egyetemből kivált a Tokaj-Hegyalja Egyetemnek az a része, amelyik Sárospatakhoz tartozott, és hozott magával egy sor olyan képzést, amely akkor már nyilván az Eszterházy Egyetem sajátja volt. Tehát, ha a kétéves időszakot nézzük, akkor vannak már új felsőoktatási programjaink, de a felsőoktatási programjaink nagy része az egyetemi akkreditációval átvitt az Eszterházy Egyetemről. Így tehát a szőlész-borász képzésnek az a formája, ami jelen volt, és jelen van az egyetem életében - a felsőfokú szakképzés és a bachelor képzés, az alapképzés -, ezt az Eszterházy Egyetemtől vettük át, és került be az alapító okiratba. Ugyanakkor már ebben a kétéves időszakban sikerült néhány nagyon fontos lépésben előrelépni ezen a tudományterületen, és nagyon biztató jelek vannak a jövőre nézve.

Rengeteg energia összpontosult erre a területre, hiszen magának az egyetemnek a létrehozásával a legfőbb cél az volt, hogy a szőlész-borász képzésnek a Tokaj-Hegyalja Egyetem legyen egy zászlóshajója. Ilyen módon ez a zászlóshajó az egyetemen belül is ugyanezt a szerepet kapja, a szőlész-borász képzés kifejezetten fókuszban van, és valóban, az egyetem vezetése, az alapítvány vezetése kiemelt figyelmet fordít erre a területre. Ennek eredményeként az eltelt kétéves időszakban, azt tudom mondani tehát, hogy hoztuk magunkkal a felsőfokú szakképzést és az alapképzést.

Az eltelt időszakban négy szakirányú továbbképzést tudtunk akkreditálni, amely, azt gondolom, hogy a felsőoktatási gyakorlatban sem általános, az egyik ráadásul egy nemzetközi egyetemmel történő együttműködés. A dijoni egyetemmel közösen akkreditáltunk egy borüzleti menedzsment képzést. Ennek nem is nagyon használjuk a magyar nevét, mert ez egy angol nyelvű program, amit elindítottunk, ez a Wine Business Management, melyet Fiáth Attila vezet. Angol nyelvű képzésként indítjuk, szakirányú továbbképzésként, ami azt jelenti, hogy a diploma megléte feltétele a képzésbe való bekerülésnek, és diplomát ad természetesen, ami nem változtatja meg az adott diplomának az értékét, hanem kiegészítő tudást ad.

Emellett akkreditáltuk a sommelier képzést magyarul és angolul is. Ezt egyelőre magyarul indítottuk, mert az akkreditáció a félév során érkezett meg, tehát most tudjuk hirdetni az angol nyelvű variációját is. A NÉBIH-hel együttműködve az országban először létesítettünk, és indítani fogjuk a boranalitikus képzést szakirányú továbbképzésként, amellyel... - Én nem vagyok sem szőlész, sem borász - jegyzőkönyvön kívül (*Derültség.*) -, tehát ezt csak azért mondom, hogy a szakmai tartalmakat nem szeretném én elemezgetni, inkább csak reflektálok arra, amit a szakértők mondanak ezzel kapcsolatban. Ez egy nagyon jelentős előrelépés lesz a minőség megőrzése és a minőség biztosítása tekintetében nemcsak Tokaj-Hegyalján, hanem az országban is, ahogyan ez a képzés tud majd növekedni.

Nemrég rendeztük meg azt a háromnapos nemzetközi kongresszust, amely Tokaj Wine Congress névre hallgatott, és 17 országból voltak jelen előadók ezen a kongresszuson 240 résztvevővel. Erre is azt tudom mondani, hogy ez egy fiatal egyetem, amelynek a szőlész-borász múltját még nem lehet föltenni a térképre, hogy ezzel a múlttal tudtunk volna indulni, de nagyon jelentős az, hogy kik azok az emberek, akik csatlakoztak - professzorok, kutatók - az egyetemnek az életéhez, mert ebben az esetben nyilván elsősorban az ő személyes networkjukra tudtunk építkezni. Ez a

network eredményezte azt, hogy az országból elsőként és egyedülként fölvtették a Tokaj-Hegyalja Egyetemet az EMaVE társaságba. Ez a European Master of Vinifera nevű társaság, amely az európai szőlész-borász képzés csúcsa. Olyan multidiszciplináris diplomákat adnak ki, amelyeket ez a hat alapító egyetem jelez, és csak azok az egyetemek kerülhetnek be, akiket ők társult tagként fölvesznek a soraikba.

Látva azt a munkát, és elismerve azt, amit a professzoraink eddig letettek az asztalra, ez a társaság elfogadta az egyetemet társult tagként, ami azt jelenti, hogy amennyiben a curriculumot meg tudjuk csinálni - nyilván meg fogjuk tudni csinálni -, akkor a következő év szeptemberétől már tudunk velük együtt dolgozni. Ez azt jelenti, hogy mesterképzést tudunk hirdetni az egyetemen, és a mesterképzésben részt vevő hallgatóink ezt a soknemzetiségű diplomát fogják megkapni, amely minden országban diplomát jelent, akik társult tagjai ennek a szövetségnek.

Ugyanakkor lehetőséget adnak arra is, hogy ha a képzést úgy szervezzük, hogy valamely országgal közösen - a felsőoktatás nyelvén ezt double degree-nek hívjuk -, akkor ez kétoldalú diploma kiadását teszi lehetővé. Például a Torinói Egyetem már jelezte, hogy dolgozzuk ki közösen az együttműködést arra, hogy egy ilyen típusú diplomát tudjunk kiadni. A Palermói Egyetem - hogy akkor még egyet lépjek - pedig megadta azt a lehetőséget, hogy a következő évtől megnyissunk egy közös doktori platformot velük együtt, ami azt jelenti, hogy amennyi helyet mi megnyitunk a hallgatóink számára, annyi helyet ők is hozzátesznek Palermóban, és a képzésben pedig külön helyet adnak a Tokaj-Hegyalja Egyetemenek arra, hogy a képzésben is részt vegyünk. Nem akarunk túl nagyot lépni, nyilván ez egy kétéves egyetem, építkeznünk kell, föl kell építeni a szakmai elismertséget, úgy is, mint egyetem, de megnyílt a lehetőség arra, hogy a felsőfokú szakképzéstől egészen a doktori képzésig tudjunk egy képzési palettát kínálni azoknak, akik a Tokaj-Hegyalja Egyetemet választják a szőlész-borász képzésben. Úgyhogy a képzési területünknek tehát ez az egyik része.

A másik része, ott nyilvánvalóan a tradíciókra kell hogy figyeljünk, és miután az egyetem hallgatói létszámának jelenleg ez adja a nagyobbik részét, és ebből a szempontból sem szabad elhanyagolnunk, ez pedig a pedagógusképzés. A pedagógusképzésben az egyetem a csecsemőgondozó, az óvodapedagógus, a tanító és a gyógypedagógus területeken képez jelenleg. A továbblépési lehetőségünk nyilvánvalóan az, hogy minden területen fejlesztenünk kellene, és minden területen meg kellene tartanunk a kapacitásokat.

Mindenki ismeri nemcsak az országot, de akár Európa helyzetét is a pedagógusképzésben, hogy nagy szükség van felkészült, valóban a társadalmi problémákra is reflektálni tudó pedagógusokra, és sajnálatos módon, azt mondom, hogy egyre nagyobb szükség van arra a területre, amelyet egyre kevesebb egyetem vállal föl, mert nagyon jelentős energiákat igényel, ez a gyógypedagógus képzés. Akár a speciális nevelési igényekkel rendelkező gyerekekre, akár a logopédusokra minden szakszolgálat azt mondja, hogy akármennyi embert is tudnának alkalmazni, mert egyszerűen nincsen szakember, aki tudna a gyerekekkel foglalkozni. Úgyhogy az egyetem az alapítvány vezetésével azt a célt tűzte ki maga elé, hogy ennek a képzésnek, a gyógypedagógus-képzésnek az egyik bázisává váljon a jövőben, reflektálva azokra az igényekre, amelyek ebben a térségben is, de nem csupán ebben a térségben nagyon jelentős mértékben jelen vannak.

Nyilván ezen a területen is megpróbáljuk azt a képzési portfóliót megteremteni, hogy ha valaki bejön hozzánk egy alapképzésre, akkor tudjon továbblépni a tanulmányai területén. Ennek az egyik része az, hogy mesterképzést akkreditáltunk, ez már az egyik saját jogú akkreditációnk a mesterképzésben Gyermek-kultúra néven, ami azért fontos - ez a mezőgazdaságtól egy kicsit távolabb áll, csak mégis inkább kitekintésként -, mert korábban az óvodapedagógusoknak, a tanítóknak vagy a

bölcsődei gondozóknak nem volt továbblépési lehetőségük a szakmai területen. Tehát, ha tovább akartak lépni, akkor átképezték magukat például biológiatanárrá, mert az adta meg nekik a mesterlehetőséget, ami fizetésben, presztízsből és sok mindenben mást jelenthet. Most ezzel, hogy gyermekkultúra szakot tudnak végezni, maradhat mindenki annál a mesterségnél, amit csinált, nem kell hogy szakmát váltson, hanem azon a területen tud egy magasabb szintet lépni, úgyhogy ezért jelentős ennek a szaknak az indítása.

A múlt héten, ahogy említettem, volt az emlékülésünk, ahol részt vett az Akadémia egyik meghatározó személyisége, aki az Akkreditációs Bizottságot vezeti, Csépe Valéria, és ő jelezte, hogy az Akadémián belül is gondolkodás van arról, hogy a közös doktori iskolák indítását fogják támogatni. Tehát egy doktori iskolának nem kell csak egy egyetemhez tartozni, hanem a tudományterületek összefoghatnak úgy az egyetemek között, hogy akkor egy közös doktori iskolát hozzanak létre. Tehát például ezen a területen - én mindig is híve vagyok az összefogásnak, az együttműködésnek és az energiák összeállításának - mi úgy látjuk, hogy a jövő errefelé vezethet például, és az az együttműködés, ami a határon túli intézményekkel kialakulóban van, az úgyszintén ezt erősíti, hogy ők is errefelé szeretnének haladni, hogy legyen közösen egy olyan típusú doktori iskolánk, amelyben a pedagógusképzést tudjuk támogatni.

Amikor a következő év beiskolázásáról volt szó - és nyilvánvalóan minden egyetem harcol azért, hogy több hallgatója legyen -, mi is voltunk a határon túli területeken, és azt kell mondjam, hogy kevés az az egyetem, amely önmérsékletet tanúsít bizonyos területeken. Mi azt mondtuk, hogy a határon túliaknak az, hogy van egyetemük és ott van pedagógusképzés, a túlélésük egyik záloga, hogy ott maradjanak a fiatalok és ott szocializálódjanak. Ezért, amikor mi elmentünk akár Kárpátaljára, Felvidékre, Szatmárnémetibe, Erdély különböző területeire, azt mondtuk, hogy mi onnan a következő területekre várunk hallgatókat: várjuk őket a szőlész-borász képzésre - sehol nincs szőlész-borász képzés ezeken a területeken -, várjuk őket a gazdálkodásmenedzsment, a turizmus, az informatika területére, ami úgyszintén felfutóban lévő terület, szükség van ilyen szakemberekre, és nem nagyon van ilyen képzés. De ki is mondtuk, hogy mi a pedagógusképzésre nem akarjuk onnan elhozni a fiatalokat, tehát, aki tanító vagy óvónő akar lenni, az maradjon ott, és jöjjön el Erasmusszal, jöjjön el rövidebb típusú programokra, de a fiatalok szocializációját nem akarjuk megtörni, legyenek ott, azon a területen, és ott fogjuk támogatni ezeket a képzéseket annyira, amennyire csak lehet. Tehát ez a másik területe az egyetemnek, amivel foglalkozunk.

A harmadik területet most érintettem rátekintésszerűen, mi ezt úgy hívjuk, hogy az alkalmazott tudományok területe, idetartozik nálunk: a gazdálkodásmenedzsment, a turizmus, az informatika és egy mesterképzés, a kulturális örökség szak. Nagyjából-egészében ezt a területet szeretnénk olyan módon fejleszteni, együttműködve a szőlész-borász és a pedagógusképzéssel, hogy mind a két nagy területhez azokat a tudásokat, készségeket fejlesztjük, amelyekkel ezek a fiatalok be tudnak kapcsolódni akár a szőlész-borász szakmába, akár pedig a pedagógus területre.

Nagyon fontos szerintem az egyetem életében, hogy ettől az évtől kezdve az oktatás szervezését is annak a szolgálatába állítottuk, hogy a fiatalok már az egyetem időszakában olyan lehetőségeket kapjanak, amikkel megtanulnak a szakmával bánni. Tehát nem frontórák vannak, ahol az oktató elmondja, a diák hallgatja, aztán kimegy, hanem elsősorban projektalapú oktatás van lényegében minden területen. Kisebb csoportokat alkotnak, projekteket hajtanak végre; vállalatokkal van nagyon fontos együttműködésünk. Mi szeretnénk elérni azt, hogy már az egyetem alatt létrejöjjenek olyan kvázi kis cégek, kis csoportok, amelyek dolgoznak azon, hogy ha valamilyen ötletet kitalálnak - nyilván ebben is segíteni kell, tehát a semmiből nem jönnek ezek -,

ezzel foglalkoznak a kollégák, hogy hogyan lehet úgy kialakítani az oktatást, hogy legyen arra affinitása a fiataloknak, hogy akarjanak és merjenek tervezni. Erre van egy sor jó példa az országban, hogy hogyan lehet ezt csinálni.

Az egyetem már korábban együttműködött - anno még az én egyesületelem volt - az Agria Universitással, amely a fiatal vállalkozók kiállítását csinálta éveken keresztül, ami arról szólt, hogy a fiatalok akár huszonévesen egész családokat, egész közösségeket tudnak foglalkoztatni, és hogy milyen az életük akkor, amikor saját magukról gondoskodnak. Ez nagy előrelépés akkor, hogyha azt tudjuk megtanítani a képzés során, hogy hogyan lehet önállóan létezni. Tehát a képzésnek ne az legyen a célja, ami a felsőoktatásnak hagyományosan a célja volt Magyarországon, Közép-Európában, hogy ha van egy diplomája, akkor szerezzen egy széket magának, amivel jól lehet melegedni, hanem az legyen a képzés célja, hogy ha van valami, amit szeretne csinálni, akkor azt jól tudja megcsinálni, és ebből meg tudja élni. Tehát akkor, amikor kikerül, akkor egy olyan egészséges fiatalot bocsássunk ki az egyetemről, aki képes arra, hogy megteremtse a saját boldogságát és nyilván társadalmilag is hasznos cselekedeteket tudjon végrehajtani. Ezért az egyetem képzésében fontos szerepet kap az, hogy legyenek olyan területek, amelyekre mi kiemelt figyelmet fordítunk, amellet, amit elmondtam, hogy elsősorban arra szeretnénk őket biztatni, hogy legyenek álmaik, amiket szeretnének megvalósítani.

A felsőoktatásban most egy változás a nyelvhez való hozzáállás. Hozzáteszem, hogy szerintem ez nem a nyelvi képzéshez való hozzáállást jelenti, hanem csak a nyelvvizsgálóhoz való hozzáállást. Valamennyien tudjuk, az, hogy valakinek van nyelvvizsgálója, az nem azt jelenti, hogy beszél, és a másik oldal is ugyanúgy igaz, hogyha valaki beszél, annak meg lehet, hogy nincsen nyelvvizsgálója. Nem feltételezi egyik a másikat. Mi a Tokaj-Hegyalja Egyetemen úgy gondoljuk, hogy a XXI. században nem lehetséges az, hogy a fiatalok, akik diplomát szereznek, ne tudjanak a nemzetközi vérkeringésbe bekapcsolódni.

Tehát nem kényszerként, hanem lehetőségként ajánlunk két dolgot. Az egyik az, hogy annak, akinek nincsen nyelvvizsgálója, aki nem beszél, nem tud angolul, annak felajánljuk a lehetőséget, hogy heti 8 órában tanuljon angolul két féléven keresztül. Ezt az egyetem ingyen és bérmentve biztosítja nekik, motiválja a hallgatókat. És én mellé tettem egy motivációt az oktatóknak is, hogy ahány hallgatót elvisznek odáig, hogy nyelvvizgázni tudnak középfokon egy év alatt, akkor jutalmat kapnak év végén. Megnézzük, a puding próbája az evés, szokták mondani, ha nem próbáljuk meg, akkor nyilván nem sikerül. Ez azért fontos, mert ha ez nincsen, hogy tudnak beszélni, akkor kimaradnak minden nemzetközi programból, nem tudnak részt venni az Erasmusban, nem tudnak részt venni a visegrádi négyek együttműködésében, semmiben, mert hiszen, ha nem beszélnek idegen nyelvet, sajnos az ékes magyar nyelvüket a nemzetközi világban kevesen tudják megérteni, és kevesen tudnak így együttműködni velünk.

A másik pedig, hogy akik beszélnek idegen nyelvet, másodévtől mindenképpen mindenki csatlakozik ahhoz, hogy minden szakterületen - legyen az tanítóképző, gazdálkodásmenedzsment, turizmus vagy szőlész-borász - egy szakmai tárgyat mindenki angolul tanul, de nyilvánvalóan hirdetjük magyarul is, és azt javasoljuk, hogy vedd fel angolul a tárgyat, hallgasd magyarul, és egy év után tudod használni a szakmai nyelvet. Hihetetlen eredményeket lehet elérni, erre vannak korábbi kutatások és korábbi tapasztalatok, úgyhogy ebben az évben elkezdtük ezt az egyetemen. Ez az egyik.

A másik, hogy van néhány olyan dolog, amiről azt gondoltuk, hogy bár a többi egyetemnek ez nem lehet kardinális kérdés, a Tokaj-Hegyalja Egyetem olyan minőséget kell hogy képviseljen, ami a hallgatóin keresztül is meg kell hogy jelenjen. Az egyik ilyen a borkultúra. Lehet - nem mondok nevet -, hogy akármelyik, iksz egyetemen - teljesen mindegy - végzett ember hogy fogja meg a poharat, és hogy tudja-

e azt, hogy az egy édes bor vagy egy száraz bor. Aki a Tokaj-Hegyalja Egyetemet elvégezte, teljesen mindegy, hogy milyen szakon, az mégiscsak egy minőségjelző, hogy mindezekkel a készségekkel és tudással hogyan rendelkezik. Úgyhogy van egy óra, egy tantárgy, amely kifejezetten erre szolgál, és ezt a tantárgyat mindenkinek, aki bejön az egyetemre, tanulnia kell, nem kérdés, tehát ezt kötelezően beépítettük.

Ugyanígy beépítettünk egy másik tantárgyat, amely a közéleti ismeretekről szól. Mi azt valljuk, hogy azok a fiatalok, akik kikerülnek az egyetemről, különösen, akik ebben a térségben fognak mozogni, ők olyan diplomások lesznek, akik a kis területeken, a kistelepüléseken az értelmiséghez fognak tartozni. Az nagyon kellemetlen, ha egy fiatal, frissen végzett nem tudja megnézni azt a telefonján, hogy hogyan kell bejelentkezni az ügyfélkapun és még a családban sem tud segíteni. Ezért mi nem azt mondjuk, hogy a telefont rakjuk félre, és tiltsuk el a gyerekeket attól, hogy használják ezeket az eszközöket, hanem azt mondjuk, hogy meg kell tanítani mindenkit arra, hogy hogyan kell ezeket a dolgokat hasznosan használni, és hogyan kell a közéleti területen úgy megtanulni ismereteket, hogy tudja azt, hogy mi a különbség a között, hogy hivatal, és a között, hogy választott testület. Tehát ilyeneket szeretnénk eljuttatni hozzájuk.

A harmadik terület az, hogy mi is valamennyien látjuk azt, hogy a tudás egy nagyon fontos dolog, és másik dolog az, hogy hogyan lehet a tudást megosztani. Hiába valaki egy nagyon képzett szakember, ha nem képes elmondani mindazt, amit szeretne olyan módon, hogy a többieknek valamilyen szinten legalább fölkeltsse az érdeklődését. Ha egy fiatal oktató, egy fiatal borász - teljesen mindegy - így áll ki a nyilvánosság elé beszélni bármiről, akkor az az értékét egészen jelentősen csökkenti. Tehát van egy olyan kötelező tárgyunk, amelyik ezt tanítja nekik, és nekem meggyőződésem a másik oldal is, hogy hiába tanítunk retorikát és kommunikációt, ha nincsen a fejében semmi. Tehát a kettőt nagyjából egészében úgy kell ötvöznünk, hogy megadjuk azt a szakmai tudást minden területen, amiről mi azt gondoljuk, hogy feltétlenül szükséges, és mellétegyük azokat a készségeket, amelyekkel ezeket a tudásokat tudják művelni.

Végül, amiről szeretnék beszélni, az az, hogy az egyetem nyilvánvalóan elsősorban képzőközpont, felsőoktatási központ, ugyanakkor pedig véleményünk szerint nagyon fontos szerepe lesz a térség fejlesztésében. Egyrészt az európai uniós források felhasználásában, kezelésében játszhat majd nagy szerepet, másrészt pedig, ami Tokaj-Hegyaljának, de valamennyi borvidéknek kérdése, hogy hogyan lehet azt a szakmai összefogást és azt a minőséget emelni, ami ezekre a borvidékekre jellemző, és ami ezekhez szükséges lenne.

Úgyhogy nagy tervei vannak az egyetemnek. Nyilván ebből is látszik, amit elmondtam, hogy viszonylag széles a paletta, amivel foglalkozunk. Nem szeretnénk gigaegyetemmé válni, nem cél a stratégiában az, hogy itt megjelenjen 30 ezer hallgató; nem ez a cél. Az a cél, hogy ez egy 7 ezer fős egyetem legyen, körülbelül 7-10 ezer fő maximum, amelynek a befogadását tervezzük tíz éven belül. Viszont az cél, és mindannyian ragaszkodunk hozzá, hogy a legmagasabb minőségű legyen minden, amit csinálunk, a legmagasabb és a legmodernebb. Bízunk abban, hogy ez így lesz. Köszönöm szépen a figyelmet, és szívesen válaszolok bármilyen kérdésre.

Kérdések, válaszok

ELNÖK: Köszönöm szépen, rektor asszony. Kérdezem bizottsági tagtársaimat, hogy bárkinek, aki jelen van, van-e kérdése az elhangzottakhoz. *(Nincs jelentkező.)* Nekem lesz. *(Dócs Dávid: A legvégén, ha lehet majd összegezni, nem húzva az időt.)* Jó.

Azt szeretném megkérdezni, hogy az én korosztályom, amikor egyetemet végzett, akkor még nem volt osztott képzés és egyebek, és amikor az oklevelet

megkaptuk, nekem az van beleírva: „Budapesti Műszaki Egyetem, okleveles villamosmérnök”. Itt mi lesz beleírva a diákok diplomájába? Egyáltalán, visszább lépek, hány kar lesz? Ezt nem tudtam kihallani rektor asszony gondolataiból. Persze lehet, hogy nem így kategorikusan, karokra volt felosztva, de hogy a szőlész-borász képzés egy kiemelt, egy zászlóshajó legyen, azt érzékelem, gondolom, és annyit tudok, hogy nyilvánvalóan ez egy jövőbeli terv, egy cél ezt a zászlóshajó szerepet elérni a szőlész-borász képzésben. Mivel ilyen képzés, ilyen magas fokú képzés eddig nem volt, tehát most az erőgyűjtés és a gyűjtés időszakában vannak. És van egy öröklött rész, a pedagógusoktatási, intézményi rész - annak hányattatott sorsát magunk is úgy-ahogy ismerjük -, tehát ott meg, gondolom, eleve a jelentkezők száma egy nagyobb létszám, vagy egy öröklött nagyobb létszám van. Tehát itt van egy örökség és egy kiépítési rész, ha jól sejtem vagy érzékelem a most elmondottakból, és természetesen aztán a nemzetköziség felé való kinyitás, a más országok hasonló profilú egyetemeivel való kapcsolat felépítése egyértelmű útja lehet az egyetemnek.

A kérdésem az, hogy egyáltalán mi a struktúrája az egyetemnek. Karokra van egyáltalán osztva, az én maradi fejem szerint, amiben én szocializálódtam annak idején, vagy hogy is van ez most akkor?

DR. HORVÁTH ÁGNES rektor (Tokaj-Hegyalja Egyetem): A szocializációnk hasonló, tehát, ha egyetemről gondolkodunk, akkor én is karokban gondolkodom elsősorban. Ez egy induló intézmény. Az egyetem oktatóinak a létszáma ebben az évben 65 fő, és 65 fővel karokat csinálni, azt kell mondjam, hogy túlzásnak látszik a felsőoktatásban. Hozzáteszem, hogy a nemzetközi tendenciák egyébként is azt mutatják, hogy a kari struktúrákat egyre inkább elbontja mindenki, pontosan azért, mert maguk a képzések annyira multidiszciplinárisak, annyira sokrétűek, hogy a hagyományos kari struktúrák abszolút széttördelik és megnehezítik a képzések indítását. Bármelyik országba megyünk, ha a kari struktúrákat nézzük, akkor ezek bemerevednek, és mindegyik kar harcol azért, hogy melyik képzés kihez tartozik, véletlenül se szólna egyik a másikhoz, mi több, késhegyre menő harc zajlik azért, hogy akkor oda fölvegyünk még két embert.

Mi az egyetemen nem gondolkodunk egyelőre karokban, mi intézetekben gondolkodunk három területen. Az egyik terület a szőlész-borász, annak lesz egy külön intézete, az én terveim szerint, s ha azt nézzük, hogy milyen stratégia, akkor legyen egy szőlész-borász intézet. Mindenképpen kell egy pedagógusképző intézet, ami a Comenius nevet fogja viselni, a hagyományokra és a pedagógusképzésre való tekintettel. A harmadik területet én úgy jellemeztem, hogy ez az alkalmazott tudományok területe, ahová a gazdaságtudományi képzések tartoznak, a turisztika, a kulturális örökség és az informatika. Tehát ez a három nagy tudományterület rajzolódik ki az egyetem életében.

Formabontóként még a tanszékeket se nagyon támogatom egyébként, hanem a szakokat támogatom. Tehát én azt mondom, hogy minden szaknak van egy felelőse, aki azért felel, hogy a szak tartalma olyan legyen, ami egyrészt megfelel az akadémiai követelményeknek, tehát ez alól nem bújhatok ki. Volt három nagy megbeszélésünk szőlész-borászokkal a térségből, tehát próbáljuk úgy alakítani a képzést, hogy a szakértelmet és a szakmát be tudjuk kapcsolni a képzés fejlesztésébe is.

Nagyon nehéz volt azt megértetni, hogy mi értjük egyébként, amit ők mondanak, hogy milyen legyen egy képzés, csak a másik oldalon nekünk meg kell felelni az akadémiai elvárásoknak, hogy a szakra az Akadémia azt mondja, megadja rá az engedélyt, hogy ez működjön. Nem mondanám, hogy ez összhangban van a szakma elvárásaival...

ELNÖK: Tehát az akkreditáció.

DR. HORVÁTH ÁGNES rektor (Tokaj-Hegyalja Egyetem): Az akkreditáció. Ezt Csépe Valéria úgy fogalmazta meg, hogy a felsőoktatás most a curriculumnak a fogságában van. Ez a curriculum a képzési követelményrendszer - ezt úgy hívjuk, hogy KKK -, és ezek a KKK-k megszülettek 10-15-20 éve, és nagyjából-egészében minimális mértékben lehet változtatni őket - próbálok szépen fogalmazni, hogy ne bántsak meg senkit sem -, tehát minimális mértékben változnak. Mindazt, amit mi is látunk, hogy változnak, hogyan lehetne, vagy hogyan kellene megváltoztatni, azt úgy tudjuk megcsinálni, hogy speciális modulokkal, a specializációt bővítve, de magát az alapstruktúrát nem tudjuk megváltoztatni. Tehát nem tudjuk azt mondani, hogy semmi szükség nincsen erre vagy erre a részre, mindannyian tudjuk egyébként, hogy nincsen, mindannyian tudjuk, hogy valami más kellene oda, és ezt a szőlész-borász képzésre is mondom, amiket hallok, annak alapján, de amihez értek, annak alapján különösen ezt tudom mondani, hogy ezt valamennyien tudjuk.

Miért alakult ki? Azért alakult ki, mert nyilván minden egyes területnek megvan egy erőviszonya, amelynek alapján létrejöttek ezek a curriculumok, és ameddig ezek az erőviszonyok nem változnak, addig ezek nem változnak meg. Azt tudjuk csinálni, hogy duális képzéssel vagy különböző ösztöndíjakkal, amiket mi a Grand Tokajjal elkezdünk, a cégek ösztöndíjakat ajánlanak a hallgatóknak, és ez az ösztöndíj nem önmagukban a pénzről szólnak, és nyilván mindenkinek fontos a pénz, de az is fontos, hogy ezek a hallgatók kiemelt ösztöndíjat kapnak; azért 100 ezer forint egy fiatal életében nagyon sokat jelent havonta.

Még többet jelent az, hogy ezek a fiatalok a kezdettől fogva beépülnek a cég életébe, és valóban mindent látnak, ami ott történik. Ha a hallgatóinkat hallgatnák, mert ezt most tőlem hallva, nem is tudom, hogy mondjam, önfényezésnek tűnik, de nem azt szeretném, hanem a hallgatók oldaláról mondom. Amikor hallgatjuk őket, hogy arról beszélnek, hogy képzeld el, minket ott kollegának tekintenek, mondja az elsőéves hallgató, mi megbeszéljük a szakemberrel, a borással, hogy akkor ott hogyan kell és mit kell csinálni. A képzőhelyek nagy többségében a hallgatók maximum az utolsó évben jutnak el oda, hogy szakmát lássanak, nálunk a szakma az első évtől kezdve jelen van a képzés mindennapjaiban, és ezt én nagyon fontos dolognak tartom.

Hogy mi lesz beleírva a diplomába? Az lesz beleírva, hogy szőlész-borász, BSc-mérnök.

ELNÖK: Értem. És ha önt most meg kellene keresni, ön fizikailag hol van? Magyarul, milyen épületinfrastruktúrája van a rendszernek? Mert gondolom, van egy öröklött része, a pedagógus kar, Sárospatak, és a többi, de hogy alakult az oktatási épületek infrastruktúrája, vagy mi erről az elképzelésük?

DR. HORVÁTH ÁGNES rektor (Tokaj-Hegyalja Egyetem): A Lechner-épület a sárospataki tanítóképző klasszikus épülete, egyelőre ennek a felújítása van közbeszerезtetés alatt, tehát ez lenne modern oktatási téré alakítva olyan módon, hogy a műemléki előírásoknak is megfeleljünk. Ez egy nagy kihívás, de szép tervek vannak. Nyilvánvalóan van mögötte egy szálloda, ami a Furmint Szálló nevet viseli jelenleg, ami egy tanszálloda is egyben és turisztikai hely is.

Van egy másik épülete az egyetemnek, ami az egyetem régi épületével, a Lechner-épülettel szemben van. Ez volt régen a pártigazgatóság, ami az egyetemhez tartozik, ez visszakerül a következő évben; ezt is fel kell újítani, és nyilván ezt is be fogjuk kapcsolni az oktatási és az igazgatási részbe. Kétségkívül sokat beszélünk arról az alapítvány vezetésével, hogy a jövőre nézve két területen kell ezek mellett fejleszteni.

Az egyik, hogy ha nemzetközi fiatalokat akarunk megszólítani és az Erasmusszban vagy a távol-keleti programokban nagyobb eredményeket akarunk elérni, akkor kétségkívül kell egy olyan kollégiumi szolgáltatás, ami a XXI. századi kollégiumot jelenti. Tehát ott egy jelentős beruházásra, jelentős fejlesztésre van szükség.

A másik, amiért, úgy látom, nem kell nagyon harcolnom, csak ragaszkodnom kell hozzá, hogy ebben lépés történjen, ez a fiatal oktatóknak, az oktatóknak a Tokaj-Hegyalja Egyetemhez való integrálása. Én nem mondom, hogy ez nehéz feladat, csak odafigyelést igényel. Nyilván ezt szoktam elmagyarázni a kollegáknak, akik azt kérdezik, hogy hogyan lehet Budapesten egyetemet építeni. Ahogyan Budapesten egyetemet lehet építeni, úgy nem lehet Tokaj-Hegyalján egyetemet építeni, azért, mert azok a kollegák, akik Pesten tanársegédként dolgoznak, délelőtt tanítanak az egyik helyen, délután átmennek a másik helyre, a következő nap átmennek a harmadik helyre. Aki eljön Sárospatakra tanítani, az nem megy át máshová, mert hiába tart négy órát egy nap, a következő négyet nem tudja máshol tartani, mert utazik ennyi idő alatt.

Tehát, amikor én megkaptam ezt a feladatot, a koncepciómban azt mondtam, hogy négy dologhoz ragaszkodom az oktatói kar fejlesztésében, hogy mi határozza meg azt, hogy merrefelé megyünk. Nyilván, ami nekem a legfontosabb feladatként van kitűzve, az az, hogy az egyetem az akkreditációnak megfeleljen, mert különben nem lesz egyetem. Tehát ahhoz, hogy 2025-'26-ra olyan állapotba hozzuk az egyetemet, hogy ez az egyetemi akkreditációs minőségbiztosítási követelményeknek megfeleljen, ahhoz azért le kell tenni sok dolgot az asztalra. Tehát azt nem mondom, hogy ez sétagalopp lesz, de meg lehet csinálni, viszont ehhez képzett emberek kellenek. Tehát nekem most az első körben olyan embereket kell találnom, akiknek van minősítésük, tehát minimum a PhD. Ez az egyik kritérium.

A másik kritérium... - Ezt biztos ismerik az én korombeliek, a fiatalabbak már lehet, hogy nem hallották, hogy az utazóprofesszorok, a intercity-professzorok. Hallottak ilyenről? (*Közbeszólás: Persze, Pokol Béla.*) Mindegy, most név nélkül, de régebben, a 2000-es évek elején, a kilencvenes években divat volt ez, hogy akkor egy professzor hat egyetemnek adta oda a nevét, és akkor utazott egyik helyről a másikra, vagy csak elküldte a videóját, hogy nézzék meg az előadását. Most a felsőoktatási törvény megváltozott, egy embernek egy helyen lehet az akkreditációja. Ez azt jelenti, hogy aki nem adja hozzá az akkreditációját, az az egyetem minősítésébe nem számít bele. Tehát meghívhatok én 6000 olyan embert, aki eljár hozzánk intercityvel, csak a minősítéskor az nagyjából-egészében nulla kétszer átlóve. Tehát ide adja le az akkreditációját, ez az első feltételem.

A második feltételem, hogy legyen PhD-je. A harmadik feltételem, hogy beszéljen angolul. Egyszerűen sajnos nincs kapacitás arra, hogy olyan kollegákat alkalmazzunk hosszú távon, akik nem tudnak angolul beszélni, mert nem tudnak publikálni, és ebből megint csak az következik, hogy az akkreditációs szempontoknak nem tudnak megfelelni.

És a negyedik - én ezen ténylegesen dolgozom, és ehhez abszolút szeretnék ragaszkodni -, hogy ha lehet, akkor olyanokkal szeretnék szerződést kötni, akik vagy innen, ebből a térségből származnak, és itt élnek, csak valahol máshol vannak jelenleg - nem másik felsőoktatási intézményben, hanem valahol máshol -, vagy innen származnak, máshol laknak, de vissza szeretnék jönni, vagy abszolút máshonnan származnak, de úgy gondolják, hogy ők szeretnék az egyetemhez kötni az életüket. Ehhez van egy programja az egyetemnek, amelyik azt mondja, hogy azoknak az oktatóknak, különösen azoknak, akik családdal jönnének, lakást adunk az egyetemmel, úgyhogy szépen építkezünk. Tehát ebben az évben, azt gondolom, hogy egynegyedével nőtt az oktatók száma, betartva ezeket a kritériumokat.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Van-e még kérdés? *(Kovács Zsolt: Igen, nekem lenne rektor asszonyhoz.)* Igen.

KOVÁCS ZSOLT (Fidesz): Én érzelmileg nagyon elfogult is vagyok, merthogy én a Comenius Tanítóképző Főiskolán végeztem, ott szereztem az első diplomámat, igaz, még a rendszerváltás előtt, de az egy nagyon érdekes időszak volt, hiszen az az újkori reformkor volt, és egy olyan szellemi pezsgés volt akkor a főiskolán és az egész városban, ami meghatározó volt számomra.

Még egy kis érzelmi töltetű történet. Ez év májusában voltam egy rendezvényen, ahol körülbelül ötvenen voltak jelen. Négy előadó volt, és mind a négy Patakon végzett; majd az ötven főből körülbelül tízen jöttek oda, hogy ők is. Ez egy nagyon jó érzés, bárhol járunk az országban. Tudom, hogy ezt más főiskola, más egyetem is elmondhatja magáról, hogy találkoznak ilyenekkel, de én büszke vagyok arra, hogy Patakon végezhettem.

Megütötte a fületem rektor asszony beszámolójából, hogy a cél a 7-10 ezer hallgató, és elnök úr már jelezte, hogy milyen infrastruktúra van. Ismervén a pataki főiskola befogadóképességét - a főiskola befogadóképessége 450-500 fő körül mozog jelenleg, szerintem, ha az emlékeim nem csalnak -, még ha ez bővítve van a volt pártházzal, az is maximum ezer fő. Hogy lesz ebből 7-10 ezer fő befogadására képes intézmény? Tehát mi a jövőkép? Hány év alatt érhető el ez a nagyon magas létszám? A Miskolci Egyetem campusát ismerve, ott is 15-20 ezer fő az oktatói-hallgatói létszám, és az egy bődületesen nagy komplexum, ehhez képest a sárospataki főiskola jelenlegi infrastruktúrája miatt én nem látom, hogy ilyen hol lesz terület. Hegyalján végig lesznek képzőközpontok? Erről egy kis tájékoztatást hadd kérjek! Köszönöm.

DR. HORVÁTH ÁGNES rektor (Tokaj-Hegyalja Egyetem): Rendben. Az egyetem befogadóképességét kicsit másképpen kell nézni, mint korábban néztük, mert a képzések egy része a nappali képzés, egy másik képzés a levelező képzés és egy harmadik a távoktatás, tehát, akikre az egyetemnél azt mondjuk, hogy hallgatóként vannak akkreditálva, ők nem mindannyian nappalis képzésben vesznek részt. Tehát amikor maximum 10 ezer főről beszélek a távolabbi jövőben, egy tízéves távlatban, az semmiképpen nem azt jelenti, hogy 10 ezer nappalis hallgató van Sárospatakon. Ki tudja, mit hoz az élet, de nem ebben gondolkodunk. Mi azt gondoljuk, hogy a nappalis hallgatók számát 1500 főig lehet vinni Sárospatakon, ami egészséges a városnak és egészséges lehet az intézménynek is. Az elhelyezésük pedig, még lehet fejleszteni Sárospatakot, tehát ott vannak területek közvetlenül az egyetem szomszédságában is, amik, ha beépítésre kerülnek, akkor azért az nagyon jelentősen megnöveli a befogadási lehetőséget.

Az egyetemnek ez a neve, hogy Tokaj-Hegyalja Egyetem, tehát nem gondoljuk azt, hogy ezt be kellene zárni Sárospatakra. Erre most volt egy jó példa, pontosan a kongresszuson mutattuk be, hogy valóban komolyan gondoljuk azt, hogy mi a térség egyeteme vagyunk. Tehát a három nap közül egy nap teljes egészében a szekciókat kivittük a környékbéli településekre, területekre - kivittük Tarcalra, Mádra, elvittük a Degenfeldbe -, tehát öt különböző helyszínünk volt, ahol pontosan azt mutattuk be, hogy mi együtt szeretnénk lélegezni ezzel a térséggel.

Tehát, amikor arról beszélünk, hogy nem lehetséges ennek az egyetemnek a fejlesztése elefántcsontszerűen, hogy akkor mi vagyunk az elefántcsonttorony, csak vagyunk mi, és mi világítunk, és aki akar, az majd jön, hanem az együttműködésen mi valóban azt értjük, hogy együtt, közösen. Szoktam mondani sokszor a polgármestereknek, hogy ez nem azt jelenti, hogy fogjuk meg és vigyétek, tehát, amikor oda kell állni egymás mellé, akkor mindenkinek oda kell állni.

Miután én egy kicsit külső szereplő vagyok a térségben, mindazok a térségbeli törésvonalak, amik minden térségben jelen vannak - hozzáteszem, sokról nem is tudok -, így aztán nem nagyon kell arról tudomást vennem, hogy ott milyen belső viták és milyen belső problémák vannak. Mindig azt mondom, hogy egy cél van, a Tokaj-Hegyalja Egyetem és a tokaji térség fejlesztése, az összes többi másodlagos.

Úgyhogy nagyjából nekünk ez az elképzelésünk erről, hogy fejleszteni nyilván a nappalis hallgatókat, mert nappalis hallgatók nélkül nincsen egyetem. A városban is és a térségben is a sárospataki régi múlt jelen van, amikor még 500 diák volt az épületben. Tehát dolgozunk rajta, most egyelőre még nincsen 500 diák, most a nappalisok száma nem éri el a 200-at, de ez egy két éve működő egyetem, amely ráadásul elég súlyos teherrel küzdött az előző húsz év hagyatékaként, és ezt szépen föl kell építeni.

Azt látjuk, hogy a szőlész-borász képzésben - tudják, minden piac, piac, tehát a felsőoktatás is egy piaci tér - nem mondom azt, hogy a felsőoktatás szereplői maradéktalanul boldogok voltak, amikor létrejött az egyetem ezzel a zászlóshajó-gondolattal, hogy akkor itt a szőlész-borász képzést ennyire meg kell erősíteni, és voltak olyan hangok, hogy nem lesz ebből semmi, merthogy úgysem fognak ide jelentkezni. Tehát ahhoz képest, hogy úgysem fognak ide jelentkezni, az országban a második legtöbb hallgató van itt most jelenleg a szőlész-borász képzésen. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Gratulálunk a vállaláshoz! Kevesen mondhatják majd el magukról, hogy a semmiből Magyarországnak egy új arcukat, egy egyetemi képzést teremtettek, ha sikerül mindaz az elképzelés, amit most itt fölvezet a rektor asszony. Ehhez nagy erőt és sok sikert kívánunk! Kívánjuk, hogy valósuljanak meg a most tervezett elképzelések.

Az első napirendi pontot lezárom - körbenézek -, ha nincs több kérdés.

Tájékoztató a Grand Tokaj Zrt. fejlődési stratégiájáról

Most kérdezném egy sokkal nagyobb múltra visszatekintő intézmény vezetőjét, náluk nem kell a semmiből újat alkotni, hiszen mondhatjuk, hogy majd százéves az a történelem, amelynek a jelenkori vagy utód vezetője itt ül, és köszöntöm Rábai Lászlót, a Grand Tokaj Zrt. vezérigazgatóját. Egymás közt beszélgetve mindig azt mondták, hogy az élet egyik legszebb célja lehet, hogy egy ilyen intézménynek, amely muzeális boroktól kezdve a jelenkor kihívásaival mint szőlész-borászat foglalkozik, ez csak öröm, egy élvezet lehet. Hogy így látja-e Rábai László, ezt most majd megtudjuk az előadásából.

Rábai László tájékoztatója

RÁBAI LÁSZLÓ vezérigazgató (Grand Tokaj Zrt.): Köszönöm a lehetőséget. Alapvetően élvezem. Január 1. óta, állami cég lévén, a tulajdonosváltás keretében került sor egy vezetőváltásra. Tavaly augusztus 1. óta a Tokaj-Hegyalja Egyetemért Alapítvány a Grand Tokaj Zrt. új tulajdonosa, és ennek a változásnak a folyamatoként kerültem én is a cég élére, alapvetően azzal az első feladattal, hogy alkossak, alkossunk egy stratégiát a cég számára. A stratégiánknak igazából két fókusz van, volt, amelyet az alapítvány kuratóriuma a nyár elején fogadott el.

Nyilván a nulladik követelmény az volt, hogy egy veszteséges vállalatból, különböző történelmi terhekkal rendelkező állami vállalatból egy piaci szemléletű, eredményes céget csináljunk. Én azt gondolom, hogy az iparági sajátosságokat figyelembe véve hogy ezt nem lehet megcsinálni, mondjuk, egy év alatt, hiszen évente egyszer szüretelünk, tehát van egyfajta tehetetlensége a rendszernek, de az az üzleti terv, amelyet éppen a napokban készítettünk el és terjesztettünk elő, az azt álmodja meg, hogy ez a következő öt évben sikerülhet, sőt nem biztos, hogy szükséges ehhez

pont öt év. Sok feltétel kell ehhez belül és kívül, hogy ez teljesüljön, ezekről beszélnék itt a következőkben.

A másik fókusz, ami a tulajdonosváltás kapcsán a stratégiába bekerült, az az, amiről rektor asszony is már beszélt, egyrészt a duális képzés megteremtése, másrészt közös projektek indítása az egyetemmel. Tehát, én azt gondolom, hogy amikor a Grand Tokaj Zrt. az alapítvány portfóliójába került, akkor ez nem kizárólag, sőt talán nem is elsősorban azért került oda, merthogy ennek a cégnek a profitjából szeretné az egyetem majd finanszírozni az alapítványt - ez nem egy reális elvárás, még akkor sem, ha majd eredményes lesz a cég, és hozzá tud járulni, remélhetőleg, valamilyen mértékben -, hanem azért került ebbe a portfólióba, hogy legyen egy olyan működő borászati üzem az egyetem tőzsomszédságában, gyakorlatilag a kerítésen belül - ha szabad ezt a képet használni -, ahol a szőlész-borász képzés nemcsak az iskolapadokban, hanem a terepen is tud zajlani. Ennek az első lépéseit megpróbáltuk már megtenni, nyilván egy csomó infrastrukturális fejlesztés, jó pár személyi feltétel megteremtése szükséges ehhez. Tehát azt nem állítanám, hogy ez már működőképes, de az eredményessé tétel mellett ez a másik fontos célja a Grand Tokaj Zrt.-nek, hogy a duális képzés feltételrendszerét az egyetemmel karöltve megteremtse. Az együttműködésben például a K+F-projekteknek a közös megvalósítására is vállalkoztunk, egyet már el is kezdtünk összeállítani, kidolgozni, de több javaslat is a csőben van, ahogy ezt szokták mondani.

Az eredményességhez egyébként - erről beszélnék egy kicsit rövidebben - még több feltételnek kell teljesülnie. Azt gondolom, hogy az egyik legfontosabb dolog az, hogy a borászati üzem kapacitáskihasználtságát növelni tudjuk. Ez valójában 7-8 millió, de bizonyos értelemben akár ennél több palack előállítására létrejött üzem, amelynek komoly korszerűsítése zajlott le az elmúlt évtizedben. Nyilván maradtak hiányok, majd erről is beszélek, hiszen ez egy komplett program, amely végül nem lett befejezve, de mindenesetre ez egy ilyen méretű borászati üzem, ahol jelenleg nagyjából 4,5 millió palack van, termeléssel, értékesítéssel működik. *(Elnök: Évi?)* Igen, évi. Azt gondolom, az egyik legfontosabb teendőnk az, hogy ezt a kapacitáskihasználtságot növeljük. Én azt számoltam ki a kollégáimmal, hogy nagyjából 6,5-7 millió palackig fel kell ezt húznunk a következő években ahhoz, hogy megfelelő mérethatékonyságot érjünk el.

Ezzel párhuzamosan nyilván arra is szükség van, hogy a fix költségeinket valamilyen módon csökkentjük, áramvonalasítsuk a cég működését. Csináltunk jó pár vizsgálatot, benchmarkot - ha tetszik, szakszóval kifejezve -, megnéztük, hogy más hasonló méretű üzemeknél, különböző pozíciókban hány ember, milyen bértömeggel dolgozik, és így tovább dolgozik. Tehát az látszik, hogy az állami vállalati útból a fehér gallérosok aránya, főleg az adminisztrációban dolgozók aránya, kiugróan magas nálunk, tehát például ebben a következő évben alapvető változások lesznek, de más területen is nyilván - akár az energiateljesítményben, amely most mindenhol egy aktuális téma - előre kell lépünk. Tehát több olyan fix költségelem van, amiben, úgy gondolom, hogy tudunk a hatékonyság javára lépni, és ezeket már a következő évben szeretnénk megtenni, sőt, bizonyos dolgokat idén is elkezdtünk.

Összességében egy hatékonyabb működést szeretnénk a nagyobb volumen mellé tenni, és a hatékonyabb működésnek az egyik fontos, nem az egyetlen, de az egyik fontos eleme az, hogy a cég termékportfólióját szeretnénk rendbe tenni. Azt gondolom, hogy a Grand Tokajnál igazából a marketingtevékenység hiányzott az eddigiekben, erre szeretnénk egy kiemelt fókuszot tenni, ernyőmárkát és különböző almárkákat tudatosan építeni, akár új almárkát is bevezetni, illetve a meglévő termékeinket valamilyen módon rendszerezni. Hiszen, ha szabad ezt a hasonlatot itt bedobnom a köztudatba, én azt láttam az érkezésem után, hogy a Grand Tokaj termékportfóliója úgy néz ki, mint egy bokor az udvarban, amit öt éve nem metszett meg senki sem, és dőlt jobbra-balra,

amerre éppen akart, vagy tudott. Tehát ebben szeretnénk rendet csinálni, és szeretnénk új termékeket is behozni, például a buborékos világ termékeit bővíteni. Most is dolgozunk gyöngyözőborokkal, habzóborokkal, tankpezsgővel is el tudnánk ezt képzelni, sőt tervezzük is, miközben nyilván nem nyúlnánk be abba a méthode traditionnelle pezsgővilágba, ami a borvidéken kialakulóban van, de egy más üzemméretben hatékonyabb tud lenni.

A fejlesztéseink kapcsán már utaltam arra, hogy az üzem igazából nem egy komplett, befejezett beruházási program eredményeként létrejött egység. Azt gondolom, hogy a kétharmada, a háromnegyede - attól függ, honnan nézzük - ezeknek a korszerűsítéseknek lezajlott az elmúlt évtizedben, de ez a program abbamaradt, és ennek megfelelően be kellene fejezni. Itt kiemelném például a készáruraktárunk megújítását, vagy a hordós érlelőternek egy modernebb változatú kialakítását. Ugyanakkor el is kezdtünk bizonyos dolgokat. Tavasszal egy sikeres pályázatnak köszönhetően egy épületenergetikai programot indítottunk el, aminek folyik a kivitelezése, és egy napelempark létrehozása indult el, ami a következő év első félévében már működni fog. Tehát vannak olyan fejlesztési elképzeléseink, sőt, konkrét lépéseink, amik ezeket a hiányokat szeretnék pótolni.

És akkor röviden még a borvidékkel való kapcsolatunkról is szeretnék beszélni, hogy egy kicsit Molnár Péter úr előadásához vagy tájékoztatójához is kapcsolódjak felvezetésként. Én azt gondolom, hogy a Grand Tokaj, tetszik, nem tetszik, meghatározó szereplője a borvidéknek, hiszen egy nagyon komoly volument mozgat elsősorban a szőlőfelvásárláson keresztül. Van valamennyi saját területünk is, ez jelenleg művelés alatt 65 hektárt jelent, ami, mondjuk, 100 hektárig felhúzható, ha telepítéseket hajtunk még végre, de ennek a többszörösét, mondhatnám azt, hogy egy nagyságrenddel nagyobb mennyiséget vásárolunk a borvidék kisebb-nagyobb termelőitől; idén közel 650 hektárról vásároltunk fel szőlőt. Ezek között vannak nagyobb termelők, akik a szőlőtermelésből élnek, és nyilván van nem kevés olyan termelő, aki egyfajta kiegészítő tevékenységként foglalkozik ezzel.

Hogy ebben előre tudjunk lépni, ehhez egy integrációs rendszert szeretnénk létrehozni. Első lépésben a nagyobb termelőkkel tervezzük ezt kialakítani, hiszen pár tucat emberrel azért ezt könnyebben meg lehet teremteni, mint több százal, ahol nem évről évre történő felvásárlás zajlik, hanem egy tudatosabb együttműködés. Ezzel párhuzamosan - éppen holnapután lesz erről szó itt a Hegyközségi Tanács megfelelő testületének az ülésén - szeretnénk a borvidéki szabályozásban is változásokat kezdeményezni. Ennek a legfontosabb eleme talán az, hogy szeretnénk egy kicsit bátrabban a nemzetközi fajtáknak a borvidéken belüli telepítését, feldolgozását egy lehetővé tenni. Azt látjuk, hogy ahhoz a növekedéshez, ami a jobb kapacitáskihasználtságot jelenti, szükség lenne egy szélesebb termékportfólióra, mármint az alapanyagokat illetően, miközben természetesen a hagyományos fajtákból készíthető borok, a különböző típusú borok mennyiségének a növekedésében is bízunk, de ezt szeretnénk egy kicsit nagyobb fokozatra kapcsolva megtenni.

És ami talán még idetartozik és fontos elem, az a közös marketingtevékenység. Jeleztem, hogy a cég saját brandjének az építése bizonyos almárkákra bontva mennyire fontos, ugyanakkor azt gondoljuk, hogy ez önmagában nem lesz hatékony. Én személyesen is, de a kollégáimmal együtt is, azt gondolom, mondhatjuk bátran, hogy mi abban hiszünk, hogy a borvidéknek egy közös marketingtevékenységet kell folytatnia. Nyilván van már ilyen, de ezt szeretnénk valamilyen módon segíteni, hogy nagyobb és mondjuk, szélesebb körű legyen, főleg a külföldi piacok okán. Nyilván itt szintén a Hegyközségi Tanáccsal való együttműködés szintén fontos ebből a szempontból.

Szóval, visszatérve az elnök úr kérdésére, én nagy élvezettel folytatom lassan egy éve ezt a munkát. Azt nem mondanám, hogy nincs benne kihívás, időnként meg is remeg a lábam, de azt gondolom, hogy látszik az alagút végén a fény, még akkor is, ha azóta, amióta én ezt elkezdtem, megváltozott a piaci környezet. Az inflációnak köszönhetően a vásárlóerő csökkenésével szembesülünk - bár egyelőre ez, le kell kopogni, még nem olyan erős -, illetve küzdünk az energiaárakkal, ahogyan sokan mások is, de ezzel együtt én látom azt a víziót, vagy összeraktuk azt a víziót, amiben én hiszek, hogy ez működőképes tud lenni. Én azt gondolom, hogy ezen a borvidéken is, ahogy egyébként szerintem más borvidékeken is, és nemzetközi példák is vannak erre szép számmal, van létjogosultsága egy nagyobb volumen mozgó és ezáltal a piac bizonyos szegmenseit jobban elérő, egyfajta integrációt megvalósító cégnek.

Én azzal zárnám talán ezt a tájékoztatást, hogy az, hogy egy olyan alapítvány tulajdonolja a céget, amelyik - ahogy a rektor asszony is említette - nemcsak az oktatásban, hanem a térségfejlesztésben is érdekelt, van egy erős bázisunk, egy erős hátterünk, ami nélkül nyilván ez nem lenne lehetséges.

Köszönöm a lehetőséget, én ennyit szerettem volna nagyon röviden mondani. Ha van kérdés, és ha tudok rá válaszolni, akkor szívesen megteszem.

Kérdések, válaszok

ELNÖK: Köszönöm szépen. Az inspiratív kérdésem persze arról is szólt, hogy az rendben van, hogy eddig ez történt, de innentől kezdve, hogy alapítványi tulajdonrendszer alakult ki, és kvázi egy áttételen keresztül, de elszakadt az állami tulajdonlástól, egyrészt azt kérdezném is, hogy mivel a Grand Tokajnak nagyon jelentős történelmi, archív borkészletes is van, ami eddig kvázi állami tulajdon volt, ez jogilag most hogy van? Ez beapportálódott ugyanúgy az alapítvány, az egyetem tulajdonába?

RÁBAI LÁSZLÓ vezérigazgató (Grand Tokaj Zrt.): Igen, ez egy megoldásra váró feladat. A helyzet a következő, és nagyságrendi számokat mondanék: tehát a muzeális borkészletnek nagyjából az egynegyede a Grand Tokaj birtokában van, ez közel 100 ezer palackot jelent, és van egy másik készlet, ami ennek nagyjából a háromszorosa, körülbelül 300 ezer palack, ami az Agrárminisztérium tulajdonában van, és egy másik pincében őrződik, ha szabad ezt a szót használni. Ennek a muzeális készletnek az átvizsgálása, rendbetétele egyszer már elkezdődött, de az én értékelésem szerint nem ért célba, legalábbis én ezzel szembesültem, és azt gondolom, hogy ennek a rendbetétele és hasznosítása egy fontos elem lenne elsősorban nem kereskedelmi, hanem marketing szempontból. Azonban ehhez, én úgy gondolom, a két készletnek a valamilyen egyben kezelése lenne szükséges, ami nem feltétlenül jelenti azt, hogy egy tulajdonos kezében legyen a két készlet, de hogy valamilyen módon együtt kezeljük, és együtt gondolkodjunk róla, ezt én rendkívül fontosnak tartom. Ezt az Agrárminisztérium felé már különböző szinteken jeleztük is, és azt érzékelem, hogy van rá nyitottság. Nyilván egy konkrét konstrukció összeállítása szükséges ehhez, hogy előre tudjunk lépni, hogy ne két szálon futó történet legyen ez.

ELNÖK: Köszönöm szépen. És még, ami kitűnt az előadásból, az teljesen érthető, hogy piaci környezetben gondolkodik a mostani vezetőség. Nem állítom, hogy az elődök nem tüzték ezt a zászlajukra, de nem mindig kellett a piac mindennapjaival megküzdeni. Egy egész konkrét helyzetet szeretnék mondani. Én figyeltem, amikor a rektor asszony itt nagy bizalmat fejezett ki, vagy legalábbis a gesztusából így volt érzékelhető, hogy egy nagyon nagy üzem a Grand Tokaj minden tekintetben, tehát a feldolgozóüzem a létszámában, a Tokaj-Hegyalján betöltött szerepében, szóval ez egy nagy test, itt nincs mese, és azt gondolnánk, hogy ebből - ha jól éreztem, vezérigazgató

úr is errefelé szeretne elmenni - a sok-sok időn keresztül valahogy mindig veszteséges Tokaj Kereskedőház meg satöbbi - az előző életeket hozom itt fel -, egyszer csak egy piaci helyzetben is megálló, nyereséges üzemet szeretne létrehozni. Ez egy nagyon tiszteletreméltó cél, és azt gondolnánk, hogy mi más lenne a cél, ha nem ez.

Tegnap este beszélünk arról, én 1998 óta vagyok parlamenti képviselő, s a kormányoldalt, ellenzékét, mindent megjártam, de nem volt olyan év, hogy az őszi szüretkor ne jutott volna mégis kormányzati támogatásból szőlőfelvásárlásra milliárdos nagyságrendű direkt támogatás. Én nem tudom, hogy ezeknek a hiánya majd mit fog jelenteni a Grand Tokaj életében, de tartok tőle, hogy itt egész jelentős változások lesznek. Vagy az alapítvány finanszírozza majd még ezt, de akkor még nem teljesül rektor asszonynak az a vágya, hogy az egyetem költségvetésébe besegítsen a Grand Tokaj, hanem éppen hogy visszafelé fog történni az elkövetkezendő években. Egyáltalán hogy készülnek föl erre, hiszen ez mostanában éles gondolat, itt azért 650 hektár integrációja vagy felvásárlása történik.

A legnagyobb konfliktust - amit én tudok szőlő-bor szakmailag ezen a borvidéken - mindig is a kistermelőktől való szőlőfelvásárlás okozta. A helyzet az, hogy az igen jó, nagyhírű - mindegy, hogy külföldi vagy magyar tulajdonú - magyar borászatok, pincészetek, borházak, amelyek itt, a tokaji borvidéken üzemelnek, döntő többségében saját szőlőterülettel rendelkeznek, és relatíve kicsi mennyiséget vásárolnak föl klasszikus termelőktől és nagyon célirányosan kiválasztott partnerektől. Ez teljesen logikus azoknak a cégeknek a helyzetéből nézve, hogy ők a maximumot akarják már a termelőtől is, attól a kevés termelőtől, akitől egyáltalán saját jogon kívül felvásárolnak. A Tokaj Kereskedőház, a Grand Tokaj egyszerűen ezt nem engedhette meg magának.

Ahogy én az elmúlt 24 évet láttam - most parlamenti képviselőként mondom -, minden kistermelővel végül valahogy szóba kellett neki állni, ott nem maradhatott kinn szőlő a tőkéken, ha kellett, állami támogatás jött és felvásárlásra került. Aztán egyszer csak csodálkozott a piac, a borpiac, hogy olyan alacsony áron - és most majdnem negatívabb jelzőt használtam - jelentek meg a multiáruházláncok polcain tokaji jelzéssel ellátott borászati termékek, amire azt mondtuk, hogy ezt azért talán nem kellene, és akkor végigfutott a rendszeren, hogy ja, hát, így könnyű olcsónak adni, ha közben a felvásárlási árhoz milliárdos támogatást kaptak. Tehát itt azért nem buta emberek vannak ezen a piacon, és a más borvidékeken sem, már elnézést! Érzésem szerint itt tehát egy olyan nagyon speciális helyzetet kell majd önnek vagy a mostani menedzsmentnek kezelni az új alapítványi struktúrában, ami szerintem egy gigászi kihívás. Én majdnem csak a szépségét simogattam a felvezető kérdésemben annak a történelmi múltnak és annak az örökségnek, ami itt Tokaj Kereskedőház, majd Grand Tokaj néven ismert, de aki ismeri a borszakmai helyzetet, a szőlőfelvásárlási helyzetet, az tudja, hogy itt minden ősszel nagyon zörögnek a szőlőtőkék, tehát, hogy mi lesz az éppen aktuális termésel.

És azt is tudom - nem a tokaji gazdáktól, hanem más gazdák körétől tudom -, hogy a gazda időnként azt hiszi, hogy azt a primitív termését - már elnézést! - is vegye már meg valaki, és miért nem, mi az, hogy az ő termését nem veszik meg?! Ez nagyon nehéz kérdés, hogy milyen terheléssel, milyen növényvédelemmel mit csináltál te azért, hogy ez olyan szőlő legyen, hogy arra valaki azt mondja, azt érdemes megvenni ennyiért és ennyiért. Tehát az az edukáció, hogy nem lehet minden tőkéről annyi szőlőt és mindenfajta szőlőt majd szinte kötelező elvárásaként megjeleníteni, hogy akkor is vedd meg, nem érdekel, hogy ilyen vagy olyan, akkor is vedd meg, ezekre is fel van készülve a Grand Tokaj?

RÁBAI LÁSZLÓ vezérigazgató (Grand Tokaj Zrt.): Számítottam a kérdésre, nem lep meg. Természetesen a múlttal nagyjából tisztában vagyok, még akkor is, ha nem testközelből vettem részt ebben. Amikor én elvállaltam ezt a feladatot, akkor a kuratórium elnökétől, Stumpf István úrtól többek között azt kérdeztem meg, hogy a továbbiakban mi lesz a helyzet ezzel a szociálpolitikai szőlőfelvásárlási stratégiával. Én azt a mandátumot kaptam, hogy ennek vége van. Azzal, hogy a Grand Tokaj kikerül az állami portfólióból, ez a fajta szociálpolitikai feladat megszűnik, és egy piaci működésre térünk át, nyilván nem egyik napról a másikra, de fokozatosan. Én ebben gondolkodom, ezzel tervezek. Nyilván semmiféle állami támogatásra nem számítunk ezzel kapcsolatban, de nem is kaptunk, nem is kértünk és nem is tervezünk ilyesmivel, és még az alapítványtól sem számítok ilyen típusú pénzáramlásra.

Én azt gondolom, hogy a Grand Tokajnak a piaci szemléletű céggé alakítása azt jelenti, hogy az eddigiekhez képest - ha szabad ilyen nagyon leegyszerűsítve, feketén-fehéren beszélni - egy fordított felállást szeretnénk létrehozni. Tehát én azt láttam a múltban, mondom még egyszer, leegyszerűsítve, bár tudom, hogy ennél egy kicsit összetettebb a helyzet, hogy a Grand Tokaj vásárolja meg az összes szőlőt, amit el akarnak adni a termelők, abból készítsen a legjobb tudása szerint borokat, és azt valahogy adja el a piacon. Én azt gondolom, hogy ebben a történetben fordítva kell nekünk cselekedni: mérjük fel azt, hogy a piacon milyen borokat és milyen volumenben lehet értékesíteni, és ehhez vásároljunk megfelelő mennyiségű szőlőalapanyagot, és pont. Én ilyen egyszerűen látom ezt a kérdést.

Tisztában vagyok vele, hogy a valóság ennél differenciáltabb, és egy csomó részletkérdés van, ahogy szokták mondani, az ördög azokban lakik, de én alapvetően ezt gondolom. Nyilván ennek lesznek hatásai a tokaj-hegyaljai szőlőtermelésre vonatkozóan. Azt gondolom, hogy annak a fajta piactorzító támogatásnak a megszűntével, ami jelen volt - és ezzel nem szeretnék senkiről értékítéletet mondani, de ez szerintem tény -, egy piaci helyzet fog előállni a szőlőtermelést meg a szőlőfelvásárlást illetően is. Én hiszek abban a közgazdasági racionalitásban, hogy előbb-utóbb beáll egy egyensúlyi állapot, tehát hogy annyi szőlőt fognak termelni, amennyinek a feldolgozásából származó bor normálisan értékesíthető.

Nyilván lesznek ennek a folyamatnak vesztesei meg nyertesei, a piac ilyen, ezzel meg számolni kell szerintem. Ez idén nem jelent meg erősen, aminek szerintem az egyik legfőbb oka az, hogy az idei évszámot, főleg a nyári aszály miatt, egy alacsonyabb termésmennyiséget produkált. Tehát ez a fajta feszültség, mondjuk azt, hogy nem, vagy csak nagyon pontszerű mértékben, egy-egy esetben jelentkezett. Én számítok arra, hogy ebből még lesznek problémák.

Molnár Péterrel, a Hegyközségi Tanács elnökével ezekről beszélgettünk már, meg fogunk is még, de én azt gondolom, hogy ennek a megoldása a piaci alapú működés irányába történő lépések megtétele, aminek, még egyszer mondom, különböző következményei vannak. Ha lehet ezt mondani, akik erősek, azok talán erősebbek lesznek, akik meg gyengék, azok gyengébbek lesznek, tetszik, nem tetszik.

ELNÖK: Igen. Lehet, hogy a kihívás még nagyobb, mint az egyetem rektorának megfelelnie az akkreditációnak, és közben pedig itt egy klasszikus, örökölt, mindig is állami apanázon működő vállalat és annak az ilyenkor szokásos beidegződései, reflexiói vannak. Magyarul, őket nemigen zavarta időnként a piac, már elnézést, a korábbi időszak már csak ilyen volt - mondom, ez kormányoktól független volt, én végigéltem mindet, tehát nyugodtan merem ezt mondani -, és ebből kell átmenni egy klasszikus, nyílt piaci helyzetbe, miközben egy energiaválság is van meg az említett helyzetek. Ezért mertem azt mondani, hogy a kihívás talán nem kisebb, mint a rektor

asszony feladata, de itt a piaci helyzetnek való megfelelés van. *(Dr. Horváth Ágnes: Szeretünk küzdeni! - Derültség.)*

Van-e kérdés? *(Nincs jelzés.)* Ha nincsen, akkor megköszönöm vezérigazgató úrnak a tájékoztatást és az őszinteséget is a szándékairól. Ez egy nyílt, éles és élvezhető helyzet.

RÁBAI LÁSZLÓ vezérigazgató (Grand Tokaj Zrt.): Egy mondatot, ha szabad még, és nem akarom az időt rabolni. Amiket az elnök úr mondott, ezeket a feladatokat itt érzem a vállamon. Én valójában az elmúlt egy évben arra jöttem rá, hogy igazából nem egy vezérigazgatói székbe ültem be, hanem egy változásmenedzsmentnek az élére kerültem. Ez nincs ellenemre, de a tevékenységem nagyobbik része valójában egy változásmenedzsmentről szól, miközben nyilván a működési folyamatokat is irányítani próbálom, de ez egy jelentős szelete ennek a tevékenységnek. Én egyelőre hiszek ebben, és látom ennek a történetnek az összerakhatóságát, ezért csinálom, megyünk előre, és nagyon remélem, hogy ennek az eredményei is látszani fognak a következő években. Még egyszer köszönöm.

Tájékoztató a tokaji borvidék helyzetéről

ELNÖK: Mi is köszönjük. Sok sikert hozzá! A második napirendi pontot lezárom.

A következő napirendi pontunkban Molnár Pétert, a borvidék elnökét kérem fel arra, hogy tartsa meg előadását a tokaji borvidék helyzetéről.

Dr. Molnár Péter tájékoztatója

DR. MOLNÁR PÉTER elnök (Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa): *(Előadását projektoros kivetítés szemlélteti.)* Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Képviselő Urak! Hölgyeim és Uraim! Először is a hegyaljai szőlészek és borászok nevében nagy szeretettel szeretném önöket köszönteni ezen a gyönyörű borvidékünkön, és tényleg örülünk, hogy a Mezőgazdasági Bizottság itt tartja meg a kihelyezett ülését. Én ezt a jövőre nézve is szeretném jelezni, hogy bármikor nagy szeretettel várjuk önöket, akár terepbejárásra is. Most az ülés keretében egy teremben beszélgetünk, de a jövőben szívesen szervezünk akár ilyeneket is.

Egy olyan előadással készültem, amely egy picit messzebről indít annak érdekében, hogy jobban meg tudjuk érteni a Tokaj-Hegyalján jelenleg zajló folyamatokat. Nyilván sok minden ismert már abból, amit el fogok mondani, de szeretném a borvidék történelmébe ágyazni a későbbi mondanivalómat, mert azt gondolom, kontextusában így sokkal jobban érthető lesz, amiről beszélgetni fogunk. *(Dr. Horváth Ágnes távozik a bizottság üléséről. - dr. Horváth Ágnes: Elnézést kérek mindenkitől, de muszáj mennem, mert 11 órától máshol kell lennem. Köszönöm szépen a lehetőséget.)*

ELNÖK: Mi is köszönjük az előadást. Viszontlátásra!

DR. MOLNÁR PÉTER elnök (Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa): Tehát alapvetően egy olyan borvidéken élünk, amely a világ egyik legegységibb borvidéke, termőhelyi szempontból ez mindenképpen így van. Tehát, ha azt nézzük, hogy a borvidéken belül két településünkön is olyan levéllenyomatok, kőben őrzött levéllenyomatok kerültek elő, amelyek nem a Vitis vinifera levéllenyomatai, hanem egy más nemzetségé, például az egyik Cissites-lenyomat, ami a képen látható, a másik egy Vitis egyébként, a Vitis tokajensis pedig Erdőbényéről került elő, és 13, illetve 10,5 millió évvel ezelőtti leletekről van szó. Ez mindösszesen annyit jelent, hogy abban az

időben már, tehát a miocén környékén tökéletesek voltak a szőlőnemzetség számára itt nálunk, és nyilván egyébként már a Kárpát-medencében is az élet feltételei. Amikor ezt megmutatom külföldi újságíróknak, akkor háromszor visszakérdeznak, hogy biztos-e ez, és erre azt válaszolom, hogy ez elég egyértelmű történet.

Amikor a honfoglaló őseink a vándorlás során például a Fekete-tenger környékén, az Etelköz, Levédia környékén hosszasan időztek, megismerkedtek az akkor körülbelül 6 ezer éves szőlészeti-borászati kultúrával, amely a Kaukázusban, a jelenlegi Georgia területén már javában nagy tudást halmozott fel, tehát a szőlő és a bor szavaink is innen eredeztethetők. Tehát ilyen szempontból az országunk, mint tudjuk, egy nagyon speciális helyzetet foglal el. Tulajdonképpen a Duna választja el azt a nyugati, illetve keleti eredetű szőlészeti-borászati tudást, amit a Limesig, tehát a Dunáig nagyjából a rómaiak hoztak be, és ide, a Dunán túlra pedig mi magyarok hoztunk be. Nyilván az évszázadok alatt ez folyamatosan keveredett, és egy nagyon speciális, összetett tudás alakult ki, ami máshol nincs a világon...

ELNÖK: Tehát nem a Dunántúlra, hanem éppen a Dunától keletre, a délkeleti magyarok, csak mert Dunántúlt mondtál.

DR. MOLNÁR PÉTER elnök (Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa): Így van, a bevonuló törzsek hozták be, tehát a Dunáig a rómaiak, és a Dunától keletre pedig mi magunk, magyarok hoztuk be.

ELNÖK: A délkeleti, keleti vonal.

DR. MOLNÁR PÉTER elnök (Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa): Így van. És ez később nyilván folyamatosan keveredett és összegződött, tehát nem véletlenül tény az, hogy egészen a trianoni békediktátumig Magyarország volt a világ negyedik legnagyobb borhatalma közel 500 ezer hektáros szőlőterülettel; 1,5 millió hektár környékén volt a francia-német-spanyol nagy hármás. Ők most is meghatározott, de már jóval kevesebb területtel rendelkeznek; nyilván mi tudjuk, hogy mik voltak a történelmi okaink, de Európában, Közép-Európában mindenképpen mi voltunk a meghatározó szőlészeti-borászati hatalom, és nagyjából ezeréves az a kultúra, amit művelünk.

Az évszázad viharain keresztül, nyilván a tatárjárás környékén óriási problémák voltak, nagyon nagy populációvesztés volt, sok magyart megöltek. IV. Béla vinitorokat, külföldi telepéseket hozott be, felfrissítette itt egy kicsit a szőlőtermesztést, a borászatot. Mátyás idején rendkívüli módon megerősödött Észak-Magyarország. Ő azt csinálta, hogy Tiszalúciig, tehát nagyjából Szerencs alattig engedte fölhozni a szerémi borokat, mert a szerémi bor volt a legerősebb akkor - Nándorfehérvár, tehát a jelenlegi Belgrád környéke nyilván magyar terület volt akkor -, az volt a királyok bora. Akkor Tokajban már létezett szőlőtermesztés, borászat, de ők voltak a legerősebbek. És amikor a Balkánról felnyomuló törökök elfoglalták Nándorfehérvárt, ez a XV. század közepe, akkor nőtt meg Tokaj fontossága. Mátyás azt csinálta egyébként, hogy innentől fölfelé csak tokaji bort lehetett eladni. Helyzetbe hozta a felvidéki magyar városokat, és ezáltal egyébként a mezővárosokat is, és akkor elkezdődött Tokajban is a jólét, és megnőtt Tokaj fontossága. És innentől jönnek sorba az olyan fontos történelmi dokumentumok, amelyeket mi mindig nagyon fontosnak tartunk mindig megmutatni, és bármikor vendégül látunk újságírókat, illetve, ha külföldön tartunk bemutatót, ezt mindig elmondjuk.

A jelenleg ismert első írásos emléke a tokaji aszúnak ez az 1571-es családi örökségi irat a híres Garay családból. Egyébként szintén szerémségi eredetű család volt,

de nekik már a XIV. századtól voltak itt területeik, tehát jóval a török előtt. A notabilitások, az ország nagyjai annak idején is mindig fontosnak ítélték, hogy Tokaj-Hegyalján legyen szőlőjük. Ez 1571., tehát tavaly ünnepeltük a 450 éves évfordulóját - szépen meg is ünnepeltük - az első írásos említésnek. Ez aszútételekről beszél, hogy a tokaji pincékben őrzött aszút, hogy osztja el Anna és János - Garay Máté elhalt - a két gyerek között. Tehát körülbelül 500 éves az az aszúkészítési kultúra, amiről itt igazából beszélünk; nyilván már egy érlelt borról lehetett szólni. Magának a főfajtánknak - amely a területeink 60 százalékán terem -, a furmintnak az első írásos említése 1611-ből, a református vizitációból származik, Erdőbényéről, amikor tulajdonképpen leltározták az erdőbényei tiszteletes által művelt és birtokolt területeket, és az egyik területen jelzik azt, hogy ott furmint szőlő terem.

Jelenleg a Rákócziak földjén vagyunk, tehát I. és II. Rákóczi György, illetve Rákóczi fejedelem idejében is fantasztikus dolgok történtek itt. Ez volt az az időszak, amikor nagyon elkezdett virágozni a szőlészet és a borászat. Nekik, a családnak is komoly bevételeik származtak a szőlészetből, a borászatból, illetve már ekkor elkezdődött az együtt gondolkodás. Tulajdonképpen - kicsit történelmi távlatból nézve - magának az egész magyar hegyközségi rendszernek a gyökerei ide eredeztethetők vissza. Természetesen a hegyközségi törvényünk a XIX. század végén jött létre, de maga az együtt gondolkodás itt már elindult. Nyilván más borvidékeken és közösségekben is elindult ez, tehát nálunk ez 1613-ban, s majd később, 1641-ben konkretizálódott, amikor a 8-9 nagy mezőváros leült, és megbeszéltek, hogy mi legyen.

Miért tették ezt? Azért, mert már olyan értékes volt a tokaji bor, hogy érezték, hogy itt valamit tenni kell, különben a minőséget nem tudják garantálni. Tehát az eredetvédelmet elkezdtek lefektetni, s ez oda jutott, hogy 1641-ben egy 48 pontból álló szabályrendszert írtak le önmaguknak, és azt mondták, hogy ez ránk nézve kötelező. Nemesi értelemben véve tehát egy kényszerzubbonyt húzott magára a borvidék, ezzel letette az eredetvédelmi rendszer alapjait, a világ első eredetvédelmi rendszerének az alapjait.

Visszont sajnos, mivel ők ezt nem tudták kiterjeszteni - mint ahogy például most a HNT ki tudja terjeszteni, mint elismert szakmaközi szervezet a döntéseit -, ők nem tudták ezt megtenni, és voltak olyanok - elsősorban a borvidéken kívülről érkező termelők, illetve kereskedők -, akik, mai szóval élve, hekkelték - fogalmazzunk úgy, de nyilván tudnánk realistább szót is használni -, tehát magyarul, meg nem engedett módszereket használva készítettek tokaji borokat. Ebben a dokumentumban például ilyenek le voltak írva, hogy az aszút egyesével, szemenként kell kiszedni. Ugyanazt írták le, ami mentén ma is dolgozunk, tehát ugyanazt csináljuk, amit ők annak idején leírtak.

Ebből fejlődött ki tulajdonképpen egy kicsit később, a XVIII. század elején a világ első termőhelyi klasszifikációja, amikor is Bél Mátyás besorolta a tokaji területeket első, második és harmadik osztályba. A világ első termőhelyi klasszifikációja ide kötődik, ez pedig a Regulamentum, a rendtartás. Az 1641-es rendtartásunk ide jutott. Látták a termelők, hogy nem működik, ezért elmentek a királyhoz - aki akkor III. Károly volt -, és azt kérték tőle, hogy foglalja törvénybe ezt a rendtartást, és ő megtette. Ezzel a királyi dekrétummal, amit itt látunk, lett Tokaj-Hegyalja a világ első zárt borvidéke, a világ első eredetvédelmi rendszere mint borvidék. Nem sokkal ezt megelőzően négy településen ez megtörtént a hercegi rendek által Chiantiban, de mint borvidék, Tokaj-Hegyalja az első, amelyik ezt megtette.

Itt nagyon szigorú szabályok kerültek lefektetésre, szőlészeti, borászati, kereskedelmi szabályok, és már itt egyébként magát a szőlőtelepítést is engedélyhez kötötték. Ez nagyon fontos volt, meghatározták, hogy hova lehet tokaji szőlőt telepíteni. Az aszúkészítés puttonyos rendszere itt már leírásra került. Ennek az évszázadnak a

végére tehető, amikor Szirmay Antal - a Szirmay család egy fontos hegyaljai család - tovább specifikálta a termőhelyi klasszifikációt.

Egy ilyen rövid történelmi bevezető után, azt gondolom, rátérhetünk a részletekre. Azért éreztem fontosnak, hogy honnan indítottuk el ezt az egész beszélgetést, mert tulajdonképpen mi ugyanolyan aggyal gondolkozunk, mint a régi elődeink, de nyilván teljesen naprakészen a mának, a mai fogyasztónak próbálunk világszintű borokat készíteni. Nyilván senkinek nem kell ragozni, hogy jelen pillanatban az országban 22 borvidéken jobbnál jobb helyeken készülnek borok, kerekítve 60 ezer hektáron.

Mi fenn vagyunk az északkeleti csücsökben, és egy nagyon egyedi borvidéki dolgozunk. Miért egyedi Tokaj-Hegyalja? Egyrészt termőhelyileg alapvetően meghatároz bennünket, hogy több mint 400 vulkán alakította ki a borvidékünket. Egy fantasztikusan aktív zóna volt ez annak idején, ami nagyon nagy sokszínűséget ad az alapkőzetekben. A mikroklímáink is nagyon egyediek. Tehát ezen a több mint 400 vulkáni hegyen, kúpon 500 dűlőt művelünk, mert egy hegyen néha több dűlő is kialakul.

Klimatikus oldalról azért speciális a helyzetünk, mert az egész Kelet-Közép-Európa meg Közép-Európa, mi is nyilván kontinentális klíma alatt vagyunk, ahogy mindenki Magyarországon, viszont a két folyó miatt, a Bodrog és a Tisza miatt egy olyan párás mikroklímánk van, ami mindig van - egyébként ma reggel is volt egy erős pára a Bodrogon -, és ez adja az aszúsodás lehetőségét. Ez egy speciális lehetőség számunkra, és ebből alakult ki a sok évszázad alatt az a speciális szőlőtermesztési és borászati technológia, ami jelen pillanatban is természetesen Hegyalján meghatározza az életünket.

Ezt ismerte el 2002-ben, húsz éve - meg is ünnepeltük, szeptemberben volt egy szép ünnepség - az UNESCO a világörökségi cím adományozásával. Jelen pillanatban a világon 15 európai borvidék tudhatja magáénak a világörökségi címet. Van is egy együttműködés a világörökségi borvidékek között; erről később esetleg beszélhetünk, hogy ez miért fontos.

Az általános termelési adatainkról: ha azt nézzük, hogy annak idején 11 500 hektár volt a termelői kataszterben, jelen pillanatban ennek körülbelül a felét, vagy majdnem pontosan a felét használja a borvidék. A 27 települést, ami annak idején - beszéltünk róla -, már 1737-ben körbe volt rajzolva, III. Károly bezárta mint demarkált, zárt borvidéket, ebből 5300 hektár jelen pillanatban szőlőültetvényként szerepel a regiszterekben, és kerekítve 4800 hegyközségi tagunk van. Tehát egy gyors osztással látszik, hogy alig van túl az egyhektáros átlagos termőterületen a hegyaljai átlag birtokméret. Nyilván Rábai kolléga, vezérigazgató úr már említett ebből - meg elnök úr is rákérdezett - egy-két speciális dolgot, ami ebből adódik, de erről később beszélnek.

Viszont a másik oldalon pedig az látszik, hogy nyilván sok ok miatt, elsősorban történelmi okok miatt jelen pillanatban kicsivel több mint 200 borászat hoz a Tokaji Borbíráló Bizottság elé bort bírálatra, és kéri a tokaji borként történő minősítését. Itt nyissunk egy zárójelet! Nyilván, amit elnök úr is feszegetett, az a történelmi tény, hogy 4-4,5 évtizedig állami monopólium volt a szocializmus alatt maga a borkészítés, és tulajdonképpen béklyóban volt elsősorban a kis- és középtermelők keze, de a nagybirtokok sem tudtak működni emellett, ebből adódik az, hogy egyébként folyamatosan fejlődik ez a szám. A rendszerváltást követően csak 20-30 volt, de természetesen folyamatosan nő ez a szám. Abszolút piaci kérdés, hogy ez hogyan alakul, de történelmileg nyilván sok borászat volt Hegyalján. Tehát a rendszerváltozást megelőző 4-4,5 évtized azért egy hatalmas feketelyukat ütött a tokaji borkészítés rendszerében is. Ez egy jelenlegi fotó tulajdonképpen a rendszerünkről; ez van most, ez a helyzet.

A borvidékünk nagyon speciális. Itt látszik, hogy Sátoraljaújhelytől Abaujszántón át Tokajig, ebben a háromszögben terülnek el a területek. Itt fut a Bodrog végig, itt folyik bele a Tisztába, és tulajdonképpen a hegyek teljesen védenek minket az északról betörő szelekkel szemben. Tehát nincs igazán probléma, nagyon jó fekvésűek a területek. A déli oldalon, a délnyugati, délkeleti lejtőkön helyezkednek el az ültetvények tökéletes beesési szöggel. A fagy mindig lefolyik az ártér irányába, tehát nálunk például sosincs gond fagyproblémákkal. A konferencián például egyértelműen kiderült, de a rektor asszony is említette, ahol például elmondta az egyik kolléga, a bordeaux-i kutatóintézet vezetője - akivel egyébként stratégiai megállapodást is kötöttünk -, hogy nekik az utóbbi öt évjáratból háromban fagy volt. Tehát most már abba az irányba mennek a kutatások, hogy hogyan lehet speciális szőlőtermesztési technológiákkal, például késő metszéssel, speciális későn fakadó klónokkal dolgozni. Nálunk még jelen pillanatban, hál' istennek ez nem probléma.

Nyilván itt egy tavaszi kép van, maga az ártér áradás közben, de ez az a régió, amelyik magát a párát is - idézőjelben - termeli a borvidék számára, ami egyébként mindig van, tehát ez télen-nyáron van. Nyáron ez egy fokozottabb odafigyelést igényel a növényvédelemben, de ezt meg tudja oldani a borvidék, és ősszel meg biztosítja az aszúsodást a megfelelő páratartalom.

Ami nagyon jó hír, hogy hál' istennek a borvidék elkezdte visszafoglalni a régi jó termőhelyeket. Tehát, ha 30 évvel ezelőtt végigautóztunk volna Hegyalján, és most végigautóztunk, akkor azt látjuk, hogy teljesen más a borvidék képe. Tehát visszamentünk a top fekvésekbe, a hegyek tetejére, ahonnan úgy foglaltuk vissza - ahogy itt is látszik -, hogy az erdőkből visszafoglaltuk a termőhelyet, mert az mindig is szőlőtermelői kataszteri terület volt. Az első dolog az, hogy pionír munkával kiirtjuk belőle a bokrot, a fát, természetesen a nemzeti parkkal egyeztetve, Natura 2000-es területen dolgozunk, az egész borvidék teljes Natura 2000-es terület. Azt gondolom, az itt ülőknek nem kell részletezni, hogy ez mit jelent, de azt hozzáteszem, hogy nagyon jó az együttműködés a nemzeti parkos kollégákkal, értjük egymást, és szépen működik ennek a rendszere. Tehát engedélyek mentén a termelők dolgoznak....

ELNÖK: Zöld helyett zöldet telepítetek.

DR. MOLNÁR PÉTER elnök (Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa): Abszolút. Valójában ezt terület-helyreállításnak hívják egyébként, és ez jó kifejezés rá. Akkor van kicsit gondolkodás, amikor egy olyan ritka állatfaj található ott, egy olyan madár fészkel ott, vagy olyan növény fordul elő, ami Hegyalján gyakori - kikerics, hérics, több ilyen növényfaj van -, hogy azokkal mi történik, de a botanikusokkal egyeztetve mindig van megoldás, áttelepítések, speciális génbankok meghagyása, amikor azt mondják, hogy meghagysz fél hektárt, egy hektárt, és ott az a növény megmenekül például. Ezek szépen működnek, de a nagyon jó hír az, hogy az a tendencia az utóbbi 20 évben, hogy hála istennek, újra visszafoglaljuk a régi jó termőhelyeket és betelepítjük a topfekvéseket.

Magáról a termőhelyről egypár szót. Nagyon fontos dolog Tokaj-Hegyalján a vulkanizmusból adódóan - ez 100 méter hosszú sor, ha innen nézzük, ahol a fotó készült -, hogy az alja teljesen agyagos, a teteje meg, ahogy mi hívjuk, kőporos. Ez a vulkáni tufa, a vulkáni hamu tulajdonképpen a felszínre kerül. A sor feléből készül a bor nagyjából egyforma lesz, és az alja meg teljesen más karakterű lesz, egy soron belül, tehát Hegyalja ilyen. És ebből adódik az, hogy a termelő a sorok tetejét leszedi száraz bornak, az alja, mivel magasabb az agyagfrakció, magasabb az agyagféle kötöttség, nagyobb a vízmegtartó képesség, nagyobb a páraadó képesség, nagyon jól aszúsodik,

azt mindig kint hagyja aszúnak, fölülről meg a szárazbort készíti, tehát Hegyalja ilyen. Nekünk ez a specialitásunk, erre figyelünk folyamatosan.

A fő fajtáink: nyilván a furmint a területünk 60 százaléka. Bennszülött, autochton fajta, nagyon szépen tudunk vele dolgozni. Az látszik egyébként, de erről majd beszélünk itt mindjárt a marketingbeszélgetés kapcsán, hogy szépen lehet építeni magát a fajtát itthon és külföldön is. Egy jó karakterű fajta, amelyett, mint már mondtam, 1511 óta írásosan ismerünk. Valószínűleg jóval régebb óta itt van a borvidéken, a géncentruma tulajdonképpen ide köthető. Szintúgy a hárslevelűnek, ami mint második fajta, és körülbelül 20 százalékkal terem itt a borvidéken. Tulajdonképpen csak a filoxeravész után lett beemelve második fajtaként, egészen addig a kövérszőlő volt a furmint után a borvidék második fajtája. A muskotály egy nagyon fontos fajta. Az egy világfajta egyébként olyan értelemben, hogy más borvidékeken, például a franciáknál, az osztrákoknál, a németeknél is termesztik, ez genetikailag nem ide kötődő fajta, de a XV. század óta biztos, hogy itt van nálunk is. Nagyon jó karakterű muskotályfajta, és 8-10 százaléka a borvidéknek muskotály.

Az ültetvényszerkezetről pár szót. Jellemzően nyilván hegy-völgy irányúak a telepítéseink, és a korszerű telepítések nagyon magas intenzitásúak, tehát 5000-6000 tőkes ültetvényünk van, amik 7000 tőke/hektárról települnek. Annak idején sikerült kiharcolni a borvidék számára, hogy a világörökségi borvidékek esetében adott az a lehetőség - ez Magyarországon Tokaj-Hegyalja és egyes soproni borvidéki települések számára lehetőség -, hogy magasabb támogatási intenzitással tudnak telepíteni, pont a magasabb bekerülési költségekből adódóan. Az előkészítési, meliorációs költségből adódóan 75 százalékos támogatást kaptak a helyi termelők az ültetvényszerkezet átalakítására, és ezt természetesen előszeretettel igénybe is veszik, és ebből adódóan tudjuk a régi jó termőhelyeket például betelepíteni.

Ahogy történelmileg egész Magyarországon, és egyébként egész Európában, annak idején Hegyalján is nyilván bakművelés volt, 1-szer 1-es, vagy 1,20-szor 1,20-as térállással, egykarús támasszal. Ebből még vannak régi, nagyon jó ültetvények. A fő munkánk most az a kutatóintézettel - a Hegyközségi Tanács tulajdonában van a Tokaji Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet, amelyet 2011-ben az Agrárminisztérium, akkor még Földművelésügyi Minisztérium - jelzem, nagyon korrekt módon -, átadott a helyi közösségnek. Én azt gondolom, hogy 11 év munkájával szépen sikerült, fogalmazzunk így, szakmailag megerősítenünk a kutatóintézetet, amely egy nonprofit kft.-ként a Hegyközségi Tanács tulajdonában van. Ott például az egyik fő munkánk, hogy egy olyan génbankot hozzunk létre a régi furmintváltozatokból, a klónszelekció előtti típusokból, több százzal beszélünk, 300-400 kiválogatott egyedből, furmintból és hárslevelűből, ami pont a globális kihívásokra, a globális felmelegedésre, a különböző piaci igényekre adja meg majd a válasz lehetőségét, és ezt például Tarcalon fogjuk eltelepíteni, a Nemzeti Földügyi Központtól használatba megkapott 5 hektáros területen.

A korszerű ültetvények ilyenek. Jellemzően 1,80-2,20-2,40-es sortávolság és 80 centitől körülbelül 1 méteres tőkéig, tehát ez az átlag, nyilván ettől vannak eltérések is. Nagyon nagyfokú a gépesítés aránya, egyre nagyobb, természetesen nálunk is. Ahogy egész Európában és hazánkban minden borvidéken nem kérdés már, hogy a termelők elmozdultak a magasfokú gépesítés irányába, hiszen vannak nagyon jól megvásárolható technológiák, jó minőségben dolgozó gépek. Igyekszünk a nagyon értékes kézi munkaerőt kiváltani, hiszen azoknak a kollégáknak a munkája, akik szakképzettek, az ő munkájuk azokra a speciális munkaműveletekre kell, amiket gép nem tud elvégezni. Tehát ez egy jó tendencia. Abban bizakodóak vagyunk, hogy az új agrárkiírásokban lesz majd technológiai kiírás is olyan gépek vásárlására, amik korábban mindig voltak...

ELNÖK: Mindig volt.

DR. MOLNÁR PÉTER elnök (Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa): Nem tudom, elnök úr, erről van-e információ, hogy lesz-e ugyanígy folytatás. A termelők várják, bár nem tudjuk még.

ELNÖK: Tehát egykörű kiírás már volt 2021-ben, a 2021-27-es pénzügyi költségvetési időszakban, de ez a magyar költségvetés előfinanszírozása keretében történt. Ezek most elbírálás és végzárás alatt vannak - ez körülbelül 2021 őszen volt, ha jól emlékszem - erőgépekre és technológiára.

További pályázatok nem lesznek kiírva addig, amíg a most feldolgozás alatt álló és majd kifizetésre, megvalósulásra kerülő pályázatok le nem zárulnak, mert ahogy említettem tegnap is egy beszélgetésben, a mezőgazdasági támogatási összegek kapcsán nincs kifogása az Európai Uniónak, tehát ezek folyamatosan érkezni fognak. A folyamatosság viszont azt jelenti, hogy ütemezve. Tehát megvan nekik, hogy 2021-27 között hogyan ütemezik ezt a forrást, és ennek az ütemezésnek megfelelően fognak majd a magyar pályázatok is kiírásra kerülni, de várhatóan nem olyan dömpingszerűen, mint ahogy az előző, a 2013-20-as pénzügyi évben, hanem egy picivel elhúzottabb időszakban.

De igen, éppen 2 hete sikerült az Agrárminisztériumnak végérvényesen elfogadtatnia ennek az uniós támogatásnak a felhasználási módját. Ez nyitja meg igazából a pályázati kiírási lehetőségeket. Szerzteágazó lesz, de lesznek erre a területre vonatkozóan is.

ELNÖK: Köszönöm szépen. És akkor folytatva, tovább menve, nyilván a minőségi termelőink erős terméskorlátozással dolgoznak. Ezen a fotón például egy metszés utáni állapot van, ahol látszik a rövidcsapos metszés, gyönyörűen virágozik a háttérben a mandula. Nyilván itt az a lényeg, hogy a négyzetméterenkénti rügyszám megfelelő legyen. Látszik, hogy a fő fajtáinknál természetesen terméskorlátozással kell dolgozni. Elég generatív fajták, tehát produktívak, egy hajtáson néha három, akár négy fürtöt is kinevelne egy furmint, hogyha nem szólunk bele a biológiába. Például egy-egy jó kondícióban lévő ültetvénynél nem is ritka az ilyen, de két-három fürt kényelmesen el tud élni egy hajtáson. Tehát a terméskorlátozás fontos történet, és így néz ki, mondjuk, egy fiatal ültetvénynél az, amikor terméskorlátozunk. Ez egy júliusi fürtszámbeállítás tulajdonképpen, és csak azok a fürtök maradnak fenn, látszik ott a tőkén, jellemzően a legalsók, mert azok virágoznak először. Ez azt jelenti, hogy például ez 1 kiló/tőke azoknál a pincészeteknél - legyen az kisebb vagy nagyobb pincészet -, amelyek terméskorlátoznak, tehát átlagosan ez a mennyiség jellemző, amit meghagynak a termelők. *(Dócs Dávid: A földön látható fürtök teljesen kárba vesznek?)* Így van, ezeket beszántjuk.

ELNÖK: Hasznosulni fognak, csak másként

DR. MOLNÁR PÉTER elnök (Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa): Így van, visszaetettjük a növényt önmagával, zöldtrágyaként visszaszántjuk. Ha ezt nem tesszük meg, akkor ez nyilván a minőség rovására menne természetesen.

A fő kategóriák: nyilván a vinum ordinarium kategória, a száraz borok, a középső kategóriák a Szamorodni késői szüret és természetesen a tokaji aszú. Főül látszik, hogy milyen szőlőbogyókból készítjük, tehát teljesen egészséges fürtökből préseljük a szárazborokat, félig töppedt szőlőből vagy fürtválogatással készítjük magát

a késői szüretelésű szamorodnit, és az egyesével kiszedett aszúszemek segítségével a szárazborokat.

A szárazborok világa egy nagyon jó és nagyon jól fejlődő kategória. Nekünk, úgy fogalmaznék, hogy magának a borvidéknek egy nagyon okosan végiggondolt termékportfóliója van évszázadok óta. Mi magyarok egy borivó nemzet vagyunk, tehát évszázadok óta bort iszik mindenki Magyarországon. A sör, történelmi tény, alapvetően a Habsburgok által került be hozzánk, 200-300 éve van komolyabb sörkultúra Magyarországon, de 800-1000 éves az a borászati kultúra, amiben élünk. Tehát mi ebben szocializálódtunk, és a vinum ordinarium fejezte ki latinul azt a „mindennapok bora” kategóriát, ami fogyasztás alatt volt. Ez jellemzően nem tiszta bor volt a középkorban, hanem vizezett bor, tehát ez volt a biztonságos ital. Amikor a nagy fertőzések voltak, akkor biztos, hogy nem volt baktérium. Ebből adódik, hogy a borvidéknek mindig fontos bevételi forrása volt a száraz vagy félszáraz kategória, éppen ahogy megállt annak idején az érlelés. Tehát ez jelen pillanatban is egy folyamatosan fejlődő kategória.

Én azt látom, hogy a többi 6-8-10 éven érződik az, hogy Tokaj áttörte a gátakat, és elindult szépen az exportpiacokon is. Nyilván e mögött van egy közös marketingmunka. Itthon például a Furmint Február fémjelzi ezt. Külföldön, az Egyesült Királyságban is folytatjuk már négy éve. Jövőre lesz az ötödik alkalom, hogy a Furmint Februárt kivisszük Londonba, és például most már Edinburgh-ban is megszervezzük, de más piacokon is folyamatosan megy ez a kommunikáció, és látszik, hogy erre szükség is van. Közép-Amerikából, Ázsiából jönnek visszajelzések, hogy mennyire jók például a száraz boraink a szép savkarakterrel a tengeri ételekhez, nagyon sok mindenhez illeszthetők, tehát ebben van egy felfutás mindenképpen.

Nagyon speciálisak vagyunk a természetes édes borainkkal. Én azt gondolom, hogy ebben a nagyon erős versenyben lévő kategóriában, ahol ott vannak a francia kollegák a sauternes-nel, a németek Spätlesevel, ott vannak az osztrák kollégák és a mi szamorodnijaink, a késői szüretelésűek, Tokaj pozitív értelemben lóg ki fölfelé, mert nagyon jó az egyensúly, szép savaink vannak, és ott van az a szép ásványos háttér a termőhelyből adódóan, elegáns és szép édes borokat tudnak készíteni a termelőink. Tehát ebben a versenyben is szépen állja Tokaj a sarat.

És jó ár-értékarányú borokról beszélünk, itt még a kisebb pénztárcájú fogyasztó is meg tudja magának engedni, hogy megvesz egy jó késői szüretelésű szamorodnit, aztán, ha tetszik neki, akkor továbblép egy aszú felé. Tehát ebben komoly exportpiaci és belföldi értékesítés is zajlik. Nyilván, ha a tokaji aszúról beszélünk, én azt gondolom, bátran ki lehet mondani, hogy a világ legkülönlegesebb természetes édes bora, és ezt mások is megerősítik, még a konkurenseink is elmondják, ami nem belőlünk fakad, hanem magából a termőhelyből. Tehát nekünk az a dolgunk, hogy ezt végigvezessük a palackig.

Örömmel jelenthetem, hogy itt 30 év után elértünk egy olyan minőségi fejlődési platóra, ahol van 40-50-70 nagyon kiemelkedően jó termelő, aki folyamatosan hozza a világ különböző borversenyeiről az elismeréseket, a platina-, az aranyérmeket, az egyéb elismeréseket, ami egyébként nagyon fontos, hogy folyamatosan szinten tudjuk tartani a tokaji kommunikációt világszinten is meg itthon is természetesen, és ebben komolyat lépett előre Tokaj, a borminőségben mindenképpen.

Itt van egy-két fotó. Nyilván, amire figyelünk - itt János bácsiék szedik a tolcsvai-petrás dűlőben az aszút a feleségével -, ez az a kézimunkaerő, ami számunkra meghatározó a jövőt tekintve, és ez stratégiai dolog. Rektor asszony beszélt picit a képzésről. Mi nagyon fontosnak érezzük a felnőttképzést és a szakképzést is egyébként, hogy azokat a kollégákat, akik fiatalon kedvet éreznek ehhez, beleneveljük ebbe a munkába. Egy ember egy napi munkával 10-12, maximum 15 kilogramm aszúszemet,

egy ládányit tud kiszedni. Hihetetlen szorgos munka kell hozzá, nagy hozzáértés, hogy a megfelelő szemeket tudja kiszedni, és erre komolyan figyelnie kell a borvidéknek. Nagyon komolyan kell figyelni, mert ez előbb-utóbb a fejlődés gátja lehet, ha erre nem figyel. Tehát ez egy stratégiai dolog számunkra, és erre figyelünk is.

Képek arról, hogy néz ki egy szép aszús fürt, és milyen, amikor kiszedjük egyesével az aszúszemeket. Ez a világon máshol nincs ebben a formában ez a tökéletes töppedés. Ez azért van, mert ennyire száraz a makroklimánk, reggelente meg ott a pára, tehát nem pusztul el a gomba, tudja végezni a folyamatot, viszont nagyon szépen, tökéletesen be tud töppedni a szem; itt a puttony.

Nyilván fontosak az érlelőhelyeink. Egy speciális borvidék vagyunk, ahol komoly energiát fordítottunk már évszázadok óta, és fordítunk jelenleg is a jó pincék kialakítására. E nélkül nálunk nem megy, tehát ez a beruházás komoly költség is, ha új pincészet alakul. Sok éven keresztül, 2-3, akár 4 éven keresztül is érleljük az aszúkat például a pincékben. Itt tudni kell egyébként, hogy a borvidékünk befektetési szempontból is nagyon speciális, mert csak azok a befektetések fordulnak aztán később át jó irányba, amelyek megértik, hogy stratégiai alapon kell gondolkodni, hosszú távú, stratégiai befektetésekben, legyen az egy kicsi családi pince, vagy egy nagyobb befektetés, hiszen nagyon nagy a készletérték, jellemzően a hosszú érlelések miatt nagyok az önköltségek. Például, ha azt számbavesszük, hogy 5 kiló szőlőből töpped össze egy kiló aszúszem - ötödére töpped össze az aszúszem -, azt kiszedni, elkészíteni, hosszan érlelni, aztán még palackban érlelni a palackozást követően, és piacra hozni, tehát nagyon speciális a borvidékünk ebből a szempontból is.

Mint világörökségi táj, mi kiemelt projektnek érezzük azt - és ez elsősorban a helyi értékesítést jelenti -, hogy idehozzuk azokat a hazai és nemzetközi borturistákat, akik helyben költik el a pénzüket akár a borászatainkban, a szállodáinkban, legyen az bármilyen turisztikai szolgáltató. Itt komoly fejlesztési projekt indult el, Wáberer György kormánybiztos úr vezetésével ez folyamatban van. Elindult szépen ez a folyamat, ami infrastrukturális, helyi gazdasági befektetéseket, turisztikai attrakciófejlesztéseket jelent.

Mi, borászok ettől azt várjuk, hogy tudjuk növelni a helyben történő értékesítést. Ez egy kitörési pont, hiszen a termelőnek természetesen itt a legnagyobb a marginja, mert nem ékelődik közbe egy nagykereskedő, és a kiskereskedelembe direktben a végfogyasztónak tuja eladni; tehát ez egy stratégiai lépés. Elsősorban és jellemzően egyébként pont a kis pincészeinket tudja ez nagyon szépen megerősíteni, akik például egy egészséges borvidéken - Wachaut hoznám példaként - 70 százalékot helyben eladnak a háztól. Ott így van, nincs gond ilyen szempontból, nagyon jó a bevétel, és ez a margin mind az ő zsebében landol, és ez nagyon fontos. Mi azt mondjuk, hogy nyilván ez egy álom számunkra, de mi folyamatosan szeretnénk növelni a helyben értékesítés arányát.

Ami még nagyon fontos számunkra, hogy ezt megalapozzuk olyan speciális rendezvényekkel, kóstolókkal a borászatainkban, speciális borvacsorákkal, amelyekre nagy az igény, én azt látom egyébként, és az emberek szívesen eljönnek a borvidékekre, nemcsak hozzánk, hanem látom, hogy más hazai borvidékeket is szívesen látogatnak, kíváncsiak a tájra, a bor mögött lévő emberre, a filozófiájára, és aztán kötődni fognak. Tehát a rendezvényeket Budapestről egyre inkább szeretnénk a borvidék irányába visszahozni, amennyire lehet.

Nyilván nagyon fontos a gasztronómia. Folyamatosan szervezünk kinn a szőlőkben borpiknikeket, kivisszük az embereket, megmutatjuk nekik a területeket, de ugyanígy fontos, hogy elmenjünk akár Londonba. Tavaly voltam a borvidék nevében, a borvidéket képviselve, október 20-án, a Trivet Étteremben, amelyet Londonban abszolút egy meghatározó, véleményformáló gasztronómiai fáklyának mondhatnánk.

Két ember alapította az éttermet. A Heston Blumenthal csoport - amely egy nagyon meghatározó londoni gasztronómiai lánc - fősféje és a főssommeliere-je kivált a csoportból, és egy saját éttermet alapítottak, akik rendkívül kreatív emberek. Velük tudtunk egy olyan sommeliere-lunch-ot megcsinálni - csak édes borok, alapvetően szamorodni és főleg aszúk voltak -, amikor azt mutattuk be az Egyesült Királyság borászati és gasztronómiai szakírásának, az ott lévő 40 vendégnek, sommeliere-knek, hogy a tokaji aszú messze több mint pusztán desszert bor, illetőleg a libamájnak és a kéksajtnak a társa.

Itt például, ha megnézzük, az első fogásnál, az előételnél mangalicasonka volt hatputtonyos aszúval, azt követően homár volt, aztán borjúmirigy - az egy speciális borjú pries -, azt követően galambmell, aztán nyilván kéksajt is voltak, majd a végén volt egy joghurtfagylalt, ami szintén nem volt édes. Tehát teljesen más síkon beszélünk a borainkról, azt mutatjuk be, hogy mennyire sokrétűek, gazdagok ezek a borok, próbáljuk átpozicionálni magát a tokaji aszút, és egyébként a szakma megérti. Azóta nagyon szépen megindult ezeknek az értékesítése, poharazva adják el a késői szüretelésűeket, a szamorodnikat, az aszúkat a nemzetközi piacokon. Tehát ebben például mindenképpen látunk kitörési pontot.

ELNÖK: Jó az a fenti kép!

DR. MOLNÁR PÉTER elnök (Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa): Igen-igen, ez a folyamat. Fontos alpnak gondoltam, hogy ezt az előadást elmondjam, és akkor elmondanám tulajdonképpen, hogy erre alapozva, amit elmondtam, hogyan gondolkodunk mi itt, helyi termelők.

2018-ban, amikor én átvettem az elnökséget, akkor azt kértem a kollégáktól, hogy stratégiákban gondolkozzunk, és megfogalmaztunk önmagunk számára egy alapvetéssort, egy olyan stratégiai alapvetéssort, amely mentén elkezdtünk gondolkodni. Számbavettük a helyzetünket, volt egy helyzetfelmérés, és a szakmák egyes területei egészen az alapoktól - adminisztratív háttér, jogi alapok, szőlészet, borászat, oktatás, kutatás, marketing és értékesítés -, minden területet végiggondolva felmértük, hogy mi a helyzet, és mik a teendőink. Tulajdonképpen egy olyan, kvázi rendszert, egy holisztikus rendszert állítottunk fel magunknak, hogy lássuk, ha a pókháló egyik végét megmozdítjuk, hogyan rezdül meg a másik oldala. Tehát nem kapkodva, hanem szisztematikusan elindítottuk a lépéseket.

Említettem, hogy például a jogszabályi háttér tekintetében is gondolkodtunk. Itt el tudtuk azt érni az új bortörvény kapcsán - abszolút partner volt, és ezt újra meg is köszönjük az Agrárminisztériumnak -, hogy megmaradt az új bortörvényben Tokaj helyzete, és olyan speciális jogosultságokat és felhatalmazásokat tudtunk foganatosítani a bortörvényben amelyek külföldi példa alapján látszik, hogy jól működnek. Egyet például kiemelnék, de akár többet is tudnék. Ilyen a helyi termelői szabályozás alapjait is erősítő, úgynevezett éves rugalmasság szabálya, ami azt jelenti, hogy a helyi közösség, ha úgy dönt, hogy éveken belül 20 százalékkal föl- és lefelé tudja mozgatni a tokaji eredetvédett borok termékadásában rögzített mennyiséget, illetve, ha az évjárat diktálja, a 12,5 gramm/liter cukor beltartalmi követelményeket - ez a champagne-modell egyébként -, és az látszott, hogy ezáltal például rendkívüli rugalmasságot, piachoz való alkalmazkodást tud egy borvidék magának garantálni. Ezt az egri borvidék is kérte magának, hogy ő is használhassa. Egyébként ez helyi döntés eredménye lehet mindig. Tehát azt mondja például, hogy van egy piaci túltermelés, és akkor, ha úgy dönt egy borvidék, akkor ő nem hoz annyi bort forgalomba abban az adott évjáratban, mert túltermelése volt. A másik, hogyha nagyon megy a bor, akkor dönthet úgy is, hogy picivel többet próbál például termelni.

Nyilván itt a régi példákat figyelembe véve kértük azt, hogy mivel sok éven keresztül benne volt a bortörvényben a hegyi és a síkvidéki szőlő elkülönítése Tokaj-Hegyalján, annak ugyanúgy kerüljön vissza a lehetősége. Tehát az került bele, hogyha a borvidék úgy dönt, történelmi előzményekre alapozva meg tud különböztetni hegyi és síkvidéki területeket a borvidéken belül; ez a borvidék dolga, hogy ezzel él vagy nem.

Továbbmenve, ehhez kapcsolódik például, amit már említettem, magának a speciális jogosultságnak a foganatosítása a szerkezetátalakításban, tehát magasabb támogatási intenzitással tudnak a termelőink szerkezetátalakítást, tehát ültetvényszerkezet-átalakítást igénybe venni. A borászatban, azt gondolom, nem áll rosszul a borvidék. Komoly technológiai beruházások történtek az elmúlt 30 év alatt. A kicsi, családi pincéknél talán kevésbé, és ezért tartottuk ezt fontosnak, hiszen ott komoly tőkehiányt láttunk már 2018-ban is, és azt láttuk, hogy ebben lépni kell. Az ő megsegítésükre javasoltuk mi azt, hogy legyen egy olyan rendszer, egy olyan segítség a kisebb termelőknek, amit ők igénybe tudnak venni, és tulajdonképpen ez lett maga a Tokaji Községi Infrastruktúra Kft. a Hegyközségi Tanács tulajdonában, ahol olyan szolgáltatásokat végzünk - nemcsak nekik, hanem mérettől függetlenül minden tokaji termelőnek -, amely rendelkezésre állás, azt gondolom, világszínvonalon tudja ezt működtetni.

A folyamat vége nélkül nem működik semmi. Tehát látszik, hogy hál' istennek a Tokaj-Hegyalja Egyetem létrejöttével a humán háttér kinevelése, illetve a kutatás bekapcsolása nagyon erős. Folyamatosan, szorosán dolgozunk együtt a kutatóintézetten keresztül az egyetemmel, tehát ez a háromszög, a Hegyközségi Tanács, az egyetem és a kutatóintézet szépen működik, e nélkül nagyon nehéz lenne dolgozni.

A nap legvégén el kell adnunk a bort. Az látszott idáig, hogy a termelők azért nagyon szépen, fegyelmezetten alakítják át a területeket, jól tudnak szőlőt termesztani, szép borok is készülnek már, viszont a végén néha megáll a tudomány, és azt láttuk, hogy ha nem állunk bele közösségileg egy közösségi promócióba, a tokajibor-promócióba, akkor nagyon nehéz lesz. Az egyedi márkák, a brandek megoldják az életünket, az látszik, a jók mindenképpen. Tehát épülnek a jó brandek itthon is, külföldön is, de ha nem teremtünk a piramisnak egy erős alapot, a tokaji eredetvédett boroknak egy általános, jó imázst itthon és külföldön, akkor nehéz lesz.

Ennek érdekében indítottuk el a pályázatunkat az Agrárminisztériumnál, és 2020-ban nyertük meg ezt a pályázatot EU-n belüli és EU-n kívüli promócióra. Az EU-n belül, ami elsősorban az akciókat illeti, egy új honlapot alakítottunk ki, a winesoftokaj.hu már aktív, és szépen kommunikál, működik. Ez a borvidék hivatalos honlapja a Hegyközségi Tanács tulajdonában. Ennek a socialmedia-felületei, a Facebook, az Instagram és a YouTube is aktívan működnek folyamatos információáramlással. Mindemellett kampányokat folytatunk, a folyamatos socialmedia-kampány mellett év végi aszúkampányokat például, ezek nagyon fontos dolgok. Illetve, amikor megjöttek, látták azt a kisfilmet, amit létrehoztunk a borvidéknek, ez egy 90 másodperces imázsfilm Tokaj-Hegyaljáról. Ha levetítjük még egyszer, majd jobban megfigyeljük a részleteit, már ezt is használja a borvidék.

Mindezen túlmenően az exportpiacok irányából beutaztatásokat terveztünk. Sajnos tudjuk jól az utóbbi évek történéseit, a pandémia eléggé keresztülhúzta a számításainkat. Tehát mi három országból, három fontos célpiacról szerettünk volna véleményformálókat beutaztatni: Kínából, az Egyesült Államokból és az Egyesült Királyságból. Az első kettőt sajnos el kellett engednünk vis maiorra hivatkozva, hiszen nem tudtak jönni a kollégák onnan, viszont a jó hír az, hogy idén októberben meg tudtuk szervezni az Egyesült Királyságból a szakértők beutaztatását. Ez októberben meg is valósult, és négy napot töltöttek itt azok a szakírók, szakemberek, somelierek, bloggerek, akik aztán azóta elkezdtek kommunikálni Tokaj-Hegyaljáról.

Természetesen a termelők felé kiküldtünk egy körlevelet, és aki akart, jelentkezhetett. 40 pincészetünk vett részt ebben a programban; 4 napon keresztül 7 nagyon speciális kóstolót szerveztünk. A szakértők nagyon jól megismerték a borvidéket északról délig végig, tehát egy jó imázsot tudtunk kialakítani a borvidékről. Aztán ez nyilván teljesen egyértelműen a tokaji bor imázsát fogja erősíteni, és erre aztán a saját piacán mindenki szépen rá tudja majd a saját brandjét építeni, és építik is a kollégák.

Tehát folyamatban vagyunk. A jelenlegi hír az, hogy így el tudott indulni az első tokaji közösségi bormarketing, és én ezt nagyon fontosnak érzem egyébként, hogy ezt folyamatosan folytassuk, hiszen e nélkül nem fog menni. Köszönöm szépen.

Röviden ennyit szerettem volna mondani, aztán ha lesz kérdés, meg tudjuk beszélni a részleteket. Én azt javaslom, mielőtt még a kérdések lennének, megkérem Pétert - bár látom, hogy már megy is -, hogy ezt a kis imázsfilmet nézzük meg együtt. Ennek vannak különböző vágott verziói, ez a leghosszabb, a 90 másodperces, van 70, 30 és 10 másodperces verziója. Tudjuk jól, hogy a Facebookon vagy az Instagramon nem néznek meg egy 90 másodperceset, de van, akit érdekel, azon a felületünkön meg lehet nézni. *(Elkezdődik kisfilm vetítése.)*

Nyilván látszik a filmből is, hogy próbáltunk arra figyelni, hogy egy életérzést adjunk át, és itt is azt sugalmaztuk, hogy a „veled” azt jelenti - feltűnik minden borkategóriánk -, hogy már messze nemcsak az ünnepek itala a tokaji. Természetesen egy esküvőn, egy családi ünnepen is elővesszük, de egy életérzés egy folyóparton ülve iszogatni, tehát a jó száraz borokat, a pezsgőket bármikor lehet fogyasztani. Ezzel most már dolgozunk, mindenki dolgozik vele, saját maga is használja.

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): A főszereplők színészek, a statiszták helyi szereplők, akik ingyenesen vállalták a részvételt. A színek egy picit csalókák itt, mert nem rozét ivott senki, de ha kivetítenénk egy picit a színskálát... *(Derűltség és közbeszólások. - dr. Molnár Péter: Aki a részleteket is észreveszi.)*

ELNÖK: Nagyon szépen köszönöm Molnár Péter előadását. A 22 közül az egyik legnagyobb szőlőterülettel rendelkező borvidékről van szó, és hogy tisztázzuk, a világon Magyarországról egyedül Tokajt ismerik. Tehát, aki próbálkozott azzal, hogy bárhol van a világban, és megemlíti, hogy magyar, és netán szóba kerül, hogy ott van-e bor egyáltalán, és ha ezt véletlenül tudja a külföldi, akkor egyedül csak azt tudja, hogy Tokaj. Óvatosan megkérdezi, hogy maguk azok a fura figurák? Semelyik másikat nem ismerik, hiába gondolunk itt Villányra, Szekszárdra, vagy Sopronra, Egerre, vagy bármire, senki nem ismeri. Ez nem ellenőrzött és igazolt tapasztalat, mert nincs mögötte százezres és milliós mérőszám, de beszélgetek magyar személyekkel, akik külföldön voltak, döntő mértékben ugyanez a visszajelzésük.

És akkor van az az aforizmás poén, hogy a magyar bor csak Magyarországon világhírű, tehát hogy rólunk kint kevesebbet tudnak, mint amit mi gondolunk magunkról, hogy tudnak rólunk. Ha elhelyezzük magunkat a világ bortérképén, amiről elnök úr, Péter itt azért tett egy említést, hogy mekkora területek voltak néhány évszázaddal ezelőtt Európában, hiszen Európa továbbra is a világ vezető szőlő- és bortermelője, akkor ott egy középhatalom voltunk, a nagyhatalmak mögött szinte ott álló középhatalom voltunk, területre, rangra, méltóságra és mindenre tekintettel, tehát más országok királyságai tudták ezt rólunk. Ez mára nem így van, hiszen azzal a 60 ezer hektárral és az évi 3 millió hektoliter körüli bormennyiségünkkel már a középmezőnybe se férünk bele Európában, hiszen olyan országok, mint Portugália, Görögország, Németország - amelyekről nem is gondolnánk, hogy ott szőlőt vagy bort

termelnek -, Ausztria simán megelőznek bennünket. Tehát egy nagyon érdekes tendencia alakult ki.

A kérdés az, hogy ezt a helyzetet kik és hogyan próbálják megállítani, stabilizálni, netán imázst visszaépítve. A ti utatok már a nemzetköziség felé megy, nektek ott kell az imázst építeni, és erre senki másnak nincs lehetősége, ez az én véleményem. Történelmileg egyedül Tokajnak maradt meg az a lehetősége - talán a rendszerváltás utáni utolsó pillanatok voltak ilyenek, de most talán bizakodóbbak vagyunk -, hogy ezt újra fölépítsük, és visszaemeljük az európai vagy a világ borfogyasztói körébe, hogy tudják, kik vagyunk mi, és miért vagyunk azok, akik, miben vagyunk extrábbak, másabbak, különlegesebbek. Hiszen minden erről szól, mindenki valami egyediséget akar a sajátjából megmutatni másokéhoz képest. Erről van szó. Az a kérdés, hogy ez kinek sikerül.

Lépjünk vissza erre az egyediségre! Mindenki tudja, hogy 22 borvidék van, és ebből egy olyan különleges, hogy minden szabály másként van rájuk - mondhatnám így -, legalábbis döntő többségében. A 21-et tulajdonképpen egy borvidéknek is föl lehetne fogni, persze, erre a borvidéken mindenki mondhatná, hogy de az nem úgy van, mert itt vagyok én, Somló például, és akkor sorolhatnám ezeket a kis különbségeket. De mégiscsak, ha nagyon durván akarom osztályozni a térképen, akkor van Tokaj és van a többi 21. Ez vagy tetszik valakinek, vagy nem. Ez az én ítéletem. Aztán nevesebb személyek ezt vagy így látják, vagy nem, de innen fakad az az izgalom és felelősség, hogy van egyszer Tokaj és a többi 21, és hogy mit csinál most Tokaj, és Magyarország egyetlenegy imázs borvidékét, amivel összekapcsolják még egyáltalán Magyarországot a borászattal - mert csak Tokajjal kapcsolják össze -, azt meg tudjuk-e őrizni, és tovább tudjuk-e emelni ezt a rangot, ismertséget. Körülbelül erről szól most a ti küldetésetek.

És akkor a hétköznapok, amit már itt pedzegettünk a Grand Tokaj esetében is, hogy a felszín alatt azért vannak komoly kihívások, mert imázsként tökéletes az a cél, amit Tokaj kitűzött magának a hazai és a külföldi tulajdonlású, nagyon motivált és kiemelt cégekkel, és azt gondoljuk, hogy az helyes irány, és ebben támogatni kell őket. Van egy adatotok: 5300 hektár, 4800 hegyközségi tag. Ez majdnem azt jelenti, hogy 1,2 hektár környéki az átlagos birtokméret. Tartok tőle, ha a korfát is ismertetnétek, az még drámaibb mutatót adna, hogy nincs utód, aki majd az egy-két hektáros területeket átvállalná a családon belül. Az egyiknek így áll az egyik szeglete 0,3 hektáron vagy 0,6 hektáron, emígy-amúgy, itt van, ott van, amott van, és így jön össze a 1,5-2 hektár. Mi is fog történni, ha az a generáció, aki ezt öröklött tudásként, belső hajtómotorként ma még csinálja, és a családon belül nincs követő, darabolt területek vannak, de mégiscsak a Tokaj-hegyvidékhez tartozó, a borvidékhez tartozó, 5300 hektár jegyzett területhez tartozó művelt területről van szó, hogy ez ne - és akkor mondok egy éles növényt - bodzával legyen betelepítve, mert a sajnálatos helyzet mégiscsak az, hogy a kunsági borvidék után a tokaji borvidéken van a legnagyobb telepített bodzaültetvény-mennyiség.

Ezek valamiért idegesítő dolgok lehetnek, hogy mi történik a generáció kihalása után, azon generáció kihalása után, amelyről beszéltem, hogy ne vesszen el az a területe, és szőlőként legyen újra telepítve, olyan rendezett sorokban, mint amit itt bemutatatok, és irányadónak mutattok, de ha kimegyünk a zezzugos dűlőkbe, ott messze nem így néznek ki a sorok, ez az idea. Történik-e errefelé is valamilyen gondolkodás akár az egyetemmel, hogy a három klasszikus fajtán kívül más is legyen? Én ehhez nem értek, nem is akarok beleszólni, hogy szabad-e kinyitni azt a kérdést, hogy a klasszikus fajtákon kívül más, de tudom, olvasom a szaknyelvet, bár nem is irodalom ez, inkább elmélkedés. *(Áramszünet. - Közbeszólás: Jelzem, áramszünet van, lekapcsolt minden. - A továbbiakban hangosítás nélkül folytatódik a bizottsági ülés.)* Egy Agrármarketing Centrummal felépített furmint éve, sokat költünk rá,

minden, vezető szőlős a többi, és utána - ezt is tegnap este azért megemlítettük - egy drámai adat, hogy 2020-ban a második hullámú zöldszüretnél a legnagyobb zöldszüretben leszüretelt szőlőfajta a furmint volt. Ezek nem férnek össze, legalábbis az én fejemben, egyelőre azzal az imázssal, értékkel, mentenivaló értékkel, ami itt van. Erre is van-e válaszotok, hogy hogyan lehet fékezni a bodzatermőhely elszaporodását, és hogy ne szedjék le zöldszüretben esetleg. Ez nem az a zöldszüret, amit a természetes korlátozással érthetően, szakmai okok miatt kell leszedni (*Közbeszólás: Összefügg.*), hogy ne teremje magát túl. Tudjuk, hogy ez egy értékmentési akció volt az elmúlt két évben egymás után meghirdetve, egy viszonylagos túltermelés miatt.

Tehát, én úgy érzem, hogy ezeken kikerülhetetlenül - ha nem is az imázsfilmben, de valahol - gondolkodni kell, és bízom benne, hogy ezekre is van elképzelés, mert amit a vezérigazgató úr mondott, az egyik fő hiányosság a marketingtevékenység. Igen, mert aki elkényelmesedik, az nem gondolkodik, már elnézést. Egy nagytestű állami vállalat nem foglalkozott annyit - most a régi időkről beszélek - a marketinggel, tudta, hogy a termelőtől akkor is megveszik, ha ilyet termel vagy olyat termel, és kész, mert én vagyok én, másnak meg nincs ilyen, és akkor elfogy a termék, de nyíltpiaci körülmények között már nem így működik a helyzet; tehát a marketingtevékenység.

Ugyanakkor, elnök úr, te a közösségi marketinget említetted, Tokaj imázsmarketingjét, és ebben egy nagyon nagy dilemma szerintem, hogy hogyan lehet összehangolni azt, hogy én a Tokajt és annak értékét, a végső produktumot, ami a borban jelenik meg, ezt szeretném eladni, hogy a Tokaj, de ezen belül ott van minden egyes szereplő, aki persze Tokaj, de én meg én vagyok, én a Grand Tokaj vagyok. Ennek az összehangolása, a szinergiák kihozása, az egy hullámhosszra való hozása hogyan valósul meg? Mint a tokaji borvidék elnöke, nyilvánvalóan egész Tokaj reputációját szeretné növelni, hogy mi vagyunk ezek, nincs más ilyen a világon, ezek vagyunk mi, de aztán itt vannak hol a külföldi tulajdonosok, hol a magyar tulajdonosok, a nagyobb testű borászatok, amelyek azt szeretnék, hogy az ő termékük legyen mégiscsak keresett termék a relatíve sok forgalomba hozott termék között.

Ezek a gondolatok fogalmazódtak meg bennem az előadás kapcsán, kicsit átfedve a vezérigazgató úr által elmondottakat.

DR. MOLNÁR PÉTER elnök (Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa): Elnök úr, köszönöm szépen a reflexiókat. Nagyon logikus egyébként minden kérdés, és valójában egyik következik a másikból. Talán fordítva kezdeném a válaszadást.

Mi mindig mátrixban gondolkodunk. 2018-ban is leültünk, hátraléptünk, és az egész rendszerünket néztük meg. És akkor láttuk, hogy van egy nagy állami cégünk - akkor természetesen még állami volt -, amelyik alapvetően már akkor jól felszerelt volt technológiailag, teszi a dolgát, kompetens kollégákkal, megy az útján, az állam gondoskodik róla. Vannak a középbirtokok, ahol magyar vagy külföldi befektetők megfelelő tőkeinjekciókkal, befektetésekkel helyzetbe hozták a cégeiket, rövidebb vagy hosszabb pályát már befutottak - voltak, amelyek a kilencvenes évek eleje óta, voltak, amelyek a 2000-es évek óta dolgoztak -, és dolgoznak. A családi réteg tulajdonképpen, legyen az pincészet vagy legyen az szőlőtermelői réteg, a legérzékenyebb, ezt láttuk, és pont rájuk kell a leginkább figyelni egyébként, és őket kell a leginkább helyzetbe hozni. Ezért jött létre, ahogy már korábban is említettem, maga az egész közösségi gondolkodás, és egyébként az infrastruktúra program is, hogy mindenki számára lehetőség legyen jó bor készítésére.

Zárójelent nyitva, korábban ez nem volt evidens. Sok olyan bor volt, és ezt a helyi borvédelmi bizottságban láttuk, amelyik nem megfelelő szakmai színvonalon készült, és nem tudtuk forgalomba engedni. Ez a szám azóta, hála istennek, radikálisan lecsökkent, jelentem, de még így is 10-15 százalék nem kerül át, tehát ennyi kerül

visszautasításra. Ez a szám régebben jóval nagyobb volt. Tehát az alap az, hogy jó borokat készítsünk, és én azt gondolom, ebben az irányban jó úton jár a borvidék.

Innentől kezdve kell arra figyelni, és itt jön a generációváltás, ami nemcsak nálunk, hanem sajnos már minden magyar borvidéken egy helyzet, a szerencsésebb családok ezt meg tudták oldani a családon belül, hogy legyen egy nagyobb cég, mert egyszerűbb dolguk van, ha van megfelelően képzett szakember. Mi azt láttuk, hogy nincs ilyen, és ezért is álltunk bele magának az egyetemnek az ügyébe, és hála istennek megalakult a Tokaj-Hegyalja Egyetem, ahol van mérnökképzés, de nyilván van mesterképzés, van PhD, szőlész-borász mérnökképzés, mérnökasszisztens-képzés is zajlik náluk, illetve a szakképzési szint is megvalósul az egyetemen belül, tehát a teljes vertikumot felöleli. Egyébként annak idején ezt mi kezdeményeztük, létre is hoztuk a tokaji akadémia konzorciumot, ahol azt mondtuk, hogy nekünk mindenféle szakemberre szükségünk lesz, a szakmunkástól a mérnökig, mert nem tudjuk kivel folytatni, mert a szakma és a borvidék humán fenntarthatósága veszélybe került. Ez már látszott nyolc-tíz évvel ezelőtt.

És itt jön az a kérdés, amiről beszélünk, hogy a humán oldal segítségével hogyan tudjuk úgy átfordítani prosperáló borvidékké az egészet, hogy ne bodza legyen, meg ne zöldszüret legyen. Ez viszont innentől kezdve már teljesen piaci kérdés. Tehát ez egy tünete volt magának a Covid alatti 2019-es és 2020-as eseményeknek. A 2019-es alapvetően a 2018-as a túltermelés következménye volt országos szinten, erre reagált az Agrárminisztérium a zöldszürettel. A 2020-asnál meg az látszott, hogy pont egy olyan borvidéken, ami nagyon kitett a Horecában, teljesen leálltak a piacok, jött a fal belföldön, külföldön, meg se tudtunk mozdulni. Akkor sok termelőnek nem volt más választása. Egyes szerencsésebb termelők, akik tudtak még akkor Ázsiába dolgozni, illetve a tengerentúlon vagy az Egyesült Királyságban el tudtak valamit adni, azok túléltek, nekik nem kellett, de ebből adódóan volt ez a magasabb szám. Ez egy tünete volt a Covidnak, illetve a túltermelésnek. Nyilván a cél természetesen az, hogy területet növeljünk, ez egy stratégiai cél, minőségi területeket vonjunk be a termelésbe, meg piacot növeljünk.

És az, amit felvetett elnök úr, hogy hogyan fér meg egymás mellett a közösségi, illetve az egyéni brandgondolkodás, én azt gondolom, hogy ez egy piramis. Látva a külföldi példákat, ne menjünk messze, nézzük meg az osztrákokat: a wines of Austria egy olyan erős brand lett a világon, hogy most már egy komolyabb piacot hasítottak ki az Egyesült Államok, Kanada piacából, ahol korábban nem voltak ott. Most már ők vannak jelen a legjobban egyébként, és az, hogy osztrák bor, az mond valamit, és onnantól jön különböző termelőknek a neve, tehát erre lehet építeni. Egy vastag, húsos alapot kell csinálni az embereknek. „Áh, tokaji, hallottam már róla; ja, van száraz is!” És tényleg, egyébként fogalmuk nem volt az embereknek arról sem, hogy Tokajban van száraz borunk, most már elmondják, és erre lehet építeni utána. A Grand Tokaj is rá tudja építeni, minden egyes kisebb-nagyobb termelő rá tudja építeni a saját brandjét. Tehát ennek a brandnek a megerősítése, magának az eredetvédett névnek az erősítése a Hegyközségi Tanács dolga, azt a köztestületnek kell megcsinálni, ezért álltunk bele együtt.

Innentől kezdve kell azt kidolgozni, hogy most ennek az önrészét Péter termeli ki az Infrastruktúra Kft. bevételéből, és ez egy nagyon fontos dolog, hogy saját belső forrásokból finanszírozzuk ezt, mint Münchhausen báró, aki a saját hajánál fogva emeli ki magát a sárból, ugyanezt próbáljuk tenni. Péter a saját expozéjában majd el fogja mondani, hogy ennek mi az útja, hogy tudja ő ezt kitermelni egyáltalán, hogy szükség van-e még később a termelők részéről akár pluszbefizetésekre, amit csinálnak más borvidékek; Villányt, Egert, vagy bármelyik másik borvidéket hozhatjuk példaként, hogy literenként iksz forintot közösségi marketingre befizetnek. Nincs új a nap alatt.

Mi azt nézzük, hogy a jó hazai és külföldi példák hogyan alkalmazhatók nálunk, és csinálni kell, tehát itt nincs miről álmodozni. Már sírdogáltunk 30 évet egymás vállán, most abban a stádiumban vagyunk, hogy beleálltunk, és megyünk előre.

Tehát van egy dinamika. Én azt látom, hogy van egy kritikus tömeg most már a borvidéken, azok a termelők, akik érzik, hogy e nélkül nem megy, szerepet is vállalnak benne, meg egy profi stábot próbálunk ebből építeni. Nem tudom, válaszoltam-e mindenre.

Tájékoztató a Tokaj Községi Infrastruktúra Alapprogramról

ELNÖK: Köszönöm. Kérdése van-e valakinek? *(Nincs ilyen jelzés.)* Akkor köszönöm szépen. Szinte le sem zárva ezt a napirendi pontot, mert rögtön folytatjuk a Tokaj Községi Infrastruktúra Alapprogrammal, ennek a megszületésétől napjainkig. Így köszöntöm Pásztor Péter ügyvezető urat.

Szeretném kérni, hogy kezdjük az ősrobbanástól. Tehát, mi volt akkor, amikor még nem volt semmi, csak a gondolat, hogy talán jó lenne, ha lenne egy ilyen dolog, de nem volt ehhez semmi, se példa, se pénz, de megindul egy gondolat, ehhez van egy forrásigény, amit végül állami támogatással befogad a kormány. Én a technikai részletekre is kíváncsi lennék, mert rendben, hogy van egy elképzelés és a stratégiai pontok nevesítése is megvan, hogy épüljön meg a közösségi borfeldolgozó, a szövetkezeti eladótér vagy a gazdabolt, hogy egy ilyen legyen, de ennek a technikai levezénylése utána hogy történt? Mi volt az a forma, amivel ezt az állami támogatást fel lehetett használni? Mert utána megindul egy tervezés, a tervezés kapcsán már díjakkal, költségekkel jár a megbízás, a bonyolítás, a pályázatkiírás, a kivitelezés. Ennek ki volt a karbantartója, aki ezt bonyolította? Nem közvetlenül a minisztérium finanszíroz ilyen dolgokat, hanem ennek az ügynek lett egy nyertese, és innentől kezdve az összes olyan szereplő, aki aktor, akik ebben bármilyen oknál fogva részt vettek, ennek a mozgatói, a bonyolítói - a közbeszerzés kiírásááig minden - az ő státuszuk, a kollégák fizetése milyen jogi formában valósult meg?

És utána jön a végeredmény, ami napjainkban itt van fizikai valójában. Különböző években fejeződnek be a beruházások, most talán már a negyedik szüreti éve volt a közösségi szőlőfeldolgozónak *(Dr. Molnár Péter: Igen.)*, és akkor már majdnem négy év tapasztalatáról tudunk beszélni. Elnök úr, Péter beszélt önfenntartásról, sőt, már bevételről. Ez hogyan realizálódik? Egyetértettünk abban, hogy a kívülálló egyet tud, hogy nagyon komoly állami támogatással - itt sok-sok milliárdról van szó - fizikailag is megvalósul, a semmiből jön, szereplők jönnek, akiknek a tudását, a szakértelmét, azaz munkabért és minden egyebet - könyvelési rendszer - fizetni kell, a könyvelési rendszert működtetni kell; ez az egyik része.

A másik pedig, hogy akikért az egész történik, akikért a harang szól, ők, a szereplők mit szólnak ehhez. Ezt vártuk, nem ezt vártuk? Mi a tapasztalat? Mit kell még csiszolni? Merrefelé kell terelni ezt a közösséget? Szerződött-e ez a közösség hosszú távra? Fizet-e járulékot vagy nem? Minden egyéb ilyen részről szívesen vennénk információt.

Pásztor Péter tájékoztatója

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Községi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Köszönjük a megtisztelő érdeklődést. Tényleg megtisztelő, és az is hál' istennek, hogy ez ma történik, és nem négy évvel ezelőtt, mert négy évvel ezelőtt egy-két épületet tudtunk volna mutatni, és terveket, ma már azért négy év működés van mögöttünk.

Mi is volt ez az ősrobbanás? Az ősrobbanás 2009 körül volt, ha egy kiinduló pontot meg kellene találni. Akkor összeállt egy kis helyi közösség, egy civil mag,

amelyben volt szőlész, borász - nagyon sok szőlész-borász volt -, de volt teljesen szakmaidegen is, s az egész csapatot egy pszichológus végzettségű, helyi gyökerekkel rendelkező szakember vezette. A cél az volt, hogy a Szerencsre tervezett szalmatüzelésű erőmű építését megakadályozza ez a közösség, hiszen abszolút tájidegen lett volna, és a teljes borvidéki kommunikációból egyszerűen nem tudott volna jól kijönni. Tehát összeállt egy csapat arra, hogy valamire nemet mondjon.

Aztán ez a kis összeállítás és közös munka olyan jól sikerült, hogy akkor azt mondta ez a kis csapat, hogy nemet könnyű megmondani, de akkor mondjuk meg, hogy hogyan tovább, és mi a legfontosabb. Ekkor kezdődött egy borvidéki stratégiai építés. Ez a stratégia nemcsak a szőlészeti és a borászati tevékenységet ölelte föl, hanem megvizsgálta azt, hogy mitől élhető egy borvidék, tehát hogy milyen specifikumai vannak annak, hogy itt valaki hosszú távon, életvitelszerűen és boldogan éljen akár generációkon át. Tehát az oktatást, az egészségügyet, a szórakozást, a közlekedést és az összes aspektusát végigvitte, és ebből végül is egy szőlészeti-borászati irány volt. Ez a kis csapat egyébként egyesületté is alakult - ez a Bor-Vidék Tokaj-Hegyalja Társaság -, és odáig ment ez a történet, hogy hál' istennek 2013-ban az akkori kormányzat ezt a társaság által benyújtott tervet, el is fogadta a Tokaj-Hegyalja fejlesztési programban.

Itt már elhangzott többektől, hogy Tokaj-Hegyaljának van egy öröksége. Ez az örökség éppen a Grand Tokajnak, illetve a jogelődjének a több évtizedes története, ami, azt kell mondjam, hogy a rendszerváltás előtt egy hihetetlenül kényelmes dolog volt. Szüleink, nagyszüleink - esetleg, akinek fiatalabb is, az tudja - egy-egy jobb szüretből meg tudtak venni egy Ladát vagy akár egy koloniál bútort. Tehát annak idején ezek voltak a mércék. Korlátlan piac, korlátlan és minőség nélküli KGST-piac, csak mennyiségi szemléletű termelés volt. Ez nagyon sok mindent hozott magával, többek között azt, hogy ez alatt a negyvenvalahány év alatt nem alakult ki a sikeres borvidék egyharmadának a termelését biztosító családi birtokméret. Mindenki kvázi el volt kényelmesedve, nem volt rászorítva arra, hogy otthon kis borászatot építsen, sőt még arra sem volt rászorítva, hogy szakmailag, tehát borászsakmailag fejlődjön.

Nagyjából a rendszerváltás korában egy ilyen helyzetbe került bele a borvidék, és ezt azért 5-10 év alatt nem lehet megoldani. Viszont azt látta mindenki, aki látott már sikeres borvidéket, hogy az a hármas tagolás, amikor az egyharmad egy integrátor, egyharmad a nagybirtokrendszer - vagy akár a külföldi tulajdonú nagybirtokrendszer -, egyharmada pedig a kis családi birtok, ebből az utolsó egyharmad hiányzik Tokaj-Hegyalján. Az is látszott, hogy nincs annyi tőkeerő, hogy még egy önálló támogatási formában is ezek önállóan pályázatképesek legyenek, és megvalósulhassanak a beruházások.

Annak idején a hegyközség nagyon sokféle számítást végzett. Éppen 2015-ben készült egy olyan számítás, hogy ha akkor azt a mennyiségű kapacitást, ami egy évvel később a közösségi infrastruktúra keretében elkezdődött, 50 kis helyi borászatnál kellene megvalósítani, ez 250 millió forint összegű beruházást igényelt volna. Akkor 125 milliárd forint állami támogatáshoz 125 milliárd forint saját erő vagy hitel kellett volna, hogy párosuljon, de erre a borvidék akkori szereplői nem voltak képesek, és azt gondolom, hogy sajnós ma sem. Tehát az egyetlen megoldás az volt, hogy ezt valamilyen közösségi alapon kellene megszervezni. Nagyon sok jó külföldi példa volt a hegyközség előtt - Champagne-t is említettük itt, Wachaut is említettük -, ezekből a példák közül összeszedve készült egy olyan program, ami egy, a borvidéki termelők megélhetését hosszú távon segíteni tudó tevékenységi kört rakott össze.

Ebben a tevékenységi körben - ami egyébként jelenleg a tokaji infrastruktúrának is a három fő lába - az első a szolgáltató borászati központok létrehozása. Ez azt jelenti, hogy olyan szolgáltató borászati központok legyenek, ahol a legmodernebb technológiával lehetőleg valamennyi borászati terméktípus előállítható legyen. A

második lábunk, amit kitaláltunk, az a közösségi beszerzői rendszer, ami most itt egy gazdaboltban, illetve egy komoly raktárkapacitásban testesül meg. A harmadik lábunk pedig - szintén szó volt ma már róla -, hogy egyszerűen gépmunka-szolgáltatásban is hiány van. Tehát nemcsak a kézimunka-szolgáltatásban van hiány a borvidéken - és szerintem másutt is -, hanem egyszerűen a gépmunka-szolgáltatásban is, mert traktorosból is kevés van, gép még csak-csak lenne. Így a közösségi infrastruktúra ezt a három tevékenységet kezdte el boncolgatni. Összeállt már 2015-ben egy olyan előzetes költségvetés, amelynek alapján meg tudtuk mondani, hogy ennek a három tevékenységnek a sikeres megvalósításához nagyjából milyen beruházási összeg kell, és ez azért nagyságrendekkel alacsonyabb volt, mint az előbb elhangzott 250 milliárd forint.

2015-ben jött egy kormányhatározat. Valahogy úgy szólt ez a kormányhatározat, hogy a magyar állam, vagy a kormány támogatja azt, hogy a Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa egy olyan közösségi programot valósítson meg, amelyen belül, a borvidéken belül olyan korszerű borászati szolgáltatásokat hozzon létre, amelyeket valamennyi borvidéki szereplő - függetlenül a nagyságrendjétől és függetlenül az éppen meglévő jogállásától - ugyanazon feltételekkel tud igénybe venni. Tehát erre kapta meg a hegyközségi tanács a felhatalmazást.

Ezt követte 2016. január 14-én ennek a nonprofit társaságnak a megalakulása, egyszemélyes tulajdonossal egyébként, és ez természetesen a Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa. Ekkor elkezdődött az előzetes tervek újra felfrissítése, az előzetes ajánlatkérési időszak, illetve már elkezdődtek azok a munkálatok, amelyek konkrét helyszínek kiválasztására, konkrét építési beruházások tervezésére és hozzávetőleges költségbecslésére vonatkoztak. Ez nagyjából egy jó fél éves időszak volt, és 2016. augusztus 12-én írtuk alá az Agrárminisztériummal a támogatási szerződést.

A program keretén belül van egy elem, amit nem a közösségi infrastruktúra használ. Ez a tarcali kutatóintézet 750 négyzetméter alapterületű kutatóközpontjának az építését és kettő darab labor komplett felszerelését jelentette. Ez a mikrobiológiai labor, illetve a borászati labor megépítése volt a közösségi infrastruktúra programban, amit ténylegesen mi mint nonprofit kft. használunk. Létrejött a három borászati szolgáltató központ.

A szolgáltató borászati központok helyszínének a kiválasztásánál az alapvető szempont az volt, hogy bármelyik dűlőből 10 kilométeren belül elérhető legyen egy-egy korszerű borászati központ, és figyelembe vettük Grand Tokaj tolcsvai telephelyét is. Tehát rendszerben gondolkodunk, és előbb-utóbb, azt gondolom, hogy azzá is fog válni. Így aztán megnézve még azt, hogy melyik területen mekkora szőlészeti kapacitás van, így Hercegkútra esett a választás, ott egy 5000 hektoliteres kapacitású üzem épült, és a másik két üzem pedig a tállyai, illetve itt a bodrogkisfaludi üzem.

Az üzemeknél nagyon fontos szempont volt az, hogy azokat a szolgáltatásokat mindenféleképpen nyújtsa, amelyekre a borvidéken nincs perpillanat megoldás, általában azért, mert ezek hihetetlen nagy beruházási igényű szolgáltatások. A borvidéken belül nem volt megoldva a gyöngyöző és a habzó borok töltése, tehát nagyon kevés bort töltöttek itt, szinte mindenki csak a borvidéken kívül tudta ezt megoldani. Nem volt megoldva a borvidéken belül a természetes módon készült pasztörizált must töltési-csomagolási megoldása, és egyáltalán nem volt megoldva a methode traditionnelle, tehát a klasszikus pezsgőkészítés technológiai háttere. Mindenki a borvidéken kívülre, akár még országhatáron kívülre is hordta ki ezeket a pezsgőalapborokat, hogy ott készítsék el a tokaji pezsgőt.

A gépi szolgáltatások tekintetében szintén azt vizsgáltuk meg, hogy egy alapszolgáltatáson kívül, amely egy szokásos éves műveléshez kapcsolódik, melyek azok a szolgáltatások, amelyek Hegyalján nem oldódtak meg, ilyen például az

oltványtelepítés. Ahhoz, hogy itt a területeket újratelepítsük, azért ma már nagyon korszerű oltványültető gépeket használnak más borvidékeken, ezért a legfontosabb az volt, hogy ezeket beszerezzük. Tehát ma már, azt kell mondjam, hogy a gépi szolgáltatási ágazatban a szőlőkombájnok kivül valamennyi olyan munkagéppel rendelkezünk, amely a korszerű szőlészeti gépi munkákhoz kapcsolódik.

A harmadik a beszerzői központ, itt pedig az volt a cél, hogy hogyan lehet növelni az itteni alaptevékenységek jövedelmezőségét. Az egyik dolog az, hogy segítünk abban a termelőknek, hogy minél magasabb hozzáadott értékű termékeket készítsenek, minél jobb minőségben és évről évre folyamatosan. Ezt a borászati központok megoldották.

A másik dolog pedig, úgy lehet még jövedelmet termelni, ha csökkentjük a költségeket. Tehát az volt a cél, hogy mind a szőlészeti, mind a borászati ágazatban próbáljunk a jelenleginél jóval alacsonyabb bekerülési értéken mindenféle segédanyagot értékesíteni a termelőknek, így most, perpillanat a növényvédőszerektől a boroskartonokig a teljes palettát értékesítjük a boltban akár kis egységekben, akár kamionos mennyiségekben. Tehát mi ezzel a két dologgal igyekszünk abban közreműködni és ellátni a társaságunk létrejöttének elsődleges célját, hogy segítsük a termelőket, hogy minél jövedelmezőbbben gazdálkodjanak.

Nonprofit cégről van szó, a nonprofit nem azt jelenti, hogy nem termelhetünk jövedelmet, nem termelhetünk profitot, a nonprofit azt jelenti, hogy a kedves tulajdonosunk nem teheti zsebre ezt a profitot, hanem kötelező, hogy ennél a nonprofit cégnél hagyja, tehát osztalékfizetési tilalom van ennél a nonprofit kft.-nél, minden egyes megtermelt jövedelmet vissza kell forgatnunk akár a saját fejlesztéseinkbe, akár borvidéki közösségi célok érdekében.

Hogyan is kezdtük, és hogyan is indultunk el? Igazából az egész beruházás kapcsán a közbeszerzés kapcsán megbíztunk egy közbeszerzéssel foglalkozó ügyvédi irodát, a teljes közbeszerzést ő bonyolította le nekünk. Az építési beruházásokhoz még igénybe vettünk egy általunk finanszírozott műszakiellenőr-gárdát, és a külső szakértők köre itt nagyjából le is zárult, s az összes többi feladatot mi saját magunk láttuk el.

ELNÖK: Miből volt finanszírozva ez a része? Nem a beruházási rész, mert az triviális, hanem a soft, a menedzsment, a humán erő rész.

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Az állami támogatás úgy szólt, hogy a beruházás szakaszában finanszírozta magát a teljes tárgyeszköz-beszerzést, illetve egy 3 százaléknyi projektfinanszírozás is benne volt, és tulajdonképpen ebből a 3 százalékból kellett nekünk kijönnünk; a működésig nem is volt ilyen, hiszen 2018-ig igazából én voltam alkalmazásban a cégnél, illetve egy kolléganő. Azt már tudtuk, láttuk, hogy ha elindul a gazdálkodás, akkor nagy bajban leszünk, hiszen van mindenféle eszközünk, de nincs induló forgóeszközrben forrásunk, így már 2017-ben mi kibéreltünk Szerencsen az egyik ipari parkban egy raktárat, és elkezdtük a borospalack-forgalmazást. 2017-ben már 450 ezer palackot értékesítettünk a borvidéken, egyrészt azért, hogy valami kis forgóeszközünk, cashünk képződjön a tényleges induláshoz, másrészt pedig azért, hogy picit ismerkedjenek velünk a termelők, tehát ne egy teljesen új kép kerüljön eléjük. Ezt természetesen 2017-ben és 2018-ban is folytattuk, tehát 2018-ban is értékesítettünk már borospalackot, nagyjából 600 ezer palackot, 2019-ben pedig ez már felment 1,5 millió palackra; tehát nagyjából ez történt.

Amit meg tudtunk tenni, hála istennek, hogy nagyon fel tudtuk gyorsítani a hercegkúti üzemnek a beruházását; ott 2018. augusztus 23-án már mindenféle

engedéllyel rendelkezve el tudtuk indítani a szüretet. Tehát a beruházási szakaszunk egyébként 2019. november 30-áig tartott, de azon a beruházási szakaszon kívül el tudtuk indítani a hercegkúti üzemet. A hercegkúti üzem működéséből is egyébként 2018-ban - ez hihetetlen jó év volt - egy nagyon komoly tartalékunk keletkezett a 2019. évi nagy induláshoz.

Igazából más szakértőt, más külsőt a társaság nem vett igénybe, illetve nálunk nem is volt semmiféle külön igazgatóság a beruházáshoz, tehát nem volt technológiai igazgatóság, nem volt építészeti igazgatóság, ezt mi magunk végeztük. Illetve folyamatos volt a kapcsolattartás. A Hegyközségi Tanácsnak van egy úgynevezett igazgatóválasztmányi rendszere, és ennek az igazgatóválasztmánynak mi negyedévente beszámolót készítettünk, illetve, ha egy-egy olyan kérdés volt, amit illet esetleg egyeztetni, mert meghatározó volt a későbbiekben, és gyors döntést igényelt, akkor három főt kijelölt az igazgatóválasztmány, és azzal a három fővel ezeket a kérdéseket nagyon gyorsan lehetett tisztázni. Egyébként magáról a programról mi készítettünk egy úgynevezett megvalósíthatósági tanulmányt is, és az egész programot ennek a megvalósíthatósági tanulmánynak a keretei között tudtuk végigvezényelni.

Ami nem fért bele a programba, pedig még a terveink között szerepelt, a legelső, a 2016-os terveink között, az egy zéró hulladékkibocsátású törkölyfeldolgozó üzem létesítése. Olasz mintára készült volna ez a törkölyfeldolgozó üzem, Tokaj-Hegyalja teljes törkölyét fel tudta volna dolgozni tényleg hulladékmentesen, sőt a végén teljesen ki tudtuk volna szedni belőle a szőlőmagot, és borpárlatot, illetve törkölypárlatot készítettünk volna, és 30 százalék szárított törkölyünk maradt volna, amit vagy állati takarmányozásra használhatnak fel, de az ügyesebb olaszok 5 grammos csomagokban étrendkiegészítőként hihetetlen pénzekért értékesítenek, de erre nem került sor. Ez még a tarsolyunkban van, s ha egyszer jobbra fordul a közös sorsunk, akkor ezt elővesszük.

Ami nagy fejtörést okozott, hogy hogyan lehet beindítani egy közösségi infrastruktúra központot, különösen akkor, amikor a borászati szolgáltatásokra jellemző, hogy valamennyi borász egy egyéniség, és a szövetkezésnek sajnos nagyon rosszízű nyomai vannak a helyi termelőkben. Felmerült a kérdés, hogy ki hogyan állt ehhez a programhoz. Azt kell mondjuk, hogy nagyjából a borvidék 20 százaléka nagyon várta, 50 százalékukban volt egy kis pesszimizmus, aztán volt egy 20-25 százalék, aki viszont nagyon ellenezte ennek a programnak a megvalósulását és a létrejöttét. Szkeptikusak voltak, mert úgy gondolták, hogy közösségi módon nem lehet megoldani a borászkodást, az csak otthoni, egyéni keretek között működhet.

Azt még elmondanám, hogy hová jutottunk el. Amit mi gondoltunk még a közösségi infrastruktúrával, hogy igazából a borkezelési anyagok terén olyan nagyot nem tudunk előrelépni, egyrészt a nagyságrendje miatt meg a hihetetlen fejlesztési igénye miatt, de két dolgot meg tudtunk tenni. Az első dolog az, hogy rögtön, még 2018-ban kifejlesztettünk egy úgynevezett közösségi kartonrendszert, amely egyébként egy egyszerű boroskarton, csak van egy közösségi dizájn, az összes borvidéki település címere stilizált állapotban megtalálható rajta, és van mindegyiken egy hely, ahova mindenki a saját címerét vagy logóját elhelyezheti. Ennek a boroskartonnak többféle variációja van: a hatos fekvő aszú, ez a hatos álló (*Felmutatja.*), van hatos fekvő és van 12-es, illetve most már van pezsgős kartonunk.

ELNÖK: (*Kovács Zsoltnak:*) Melyiket tervezted te?

KOVÁCS ZSOLT (Fidesz): Abaújszántó, Bodrogkisfalud.

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Annak ellenére, hogy az elmúlt két évben 10 százalékkal tudtuk növelni a különböző borászati anyag-eladásunkat, azt kell mondjam, hogy minden évben 50-60 százalékkal nő az eladás. Most, 2022-ben már 250 ezer darab ilyen kartont adtunk el a helyi termelőknek. Ez 45 százalékkal olcsóbb, mintha ő rendelné meg, tehát 45 százalékkal olcsóbban tudja nálunk megvenni.

ELNÖK: Az rengeteg.

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Ami még egy fontos szempont, hogy nincs tárolási igénye. Tőlem 25-ösével el tudja vinni. Aki borászattal foglalkozik, az tudja, hogy ez a legkényesebb, mert ha egy olyan helyre tesszük be, ahol párát kap, akkor az utána szétmállik.

A másik pedig, ami szintén már 2016-tól foglalkoztat bennünket, az a palackellátásunk, ma meg főleg éles ez a helyzet. Ma már nem az a kérdés, hogy mennyiért kapunk palackot, hanem, hogy egyáltalán kapunk-e. Ezért elkezdtünk kifejleszteni egy olyan tokaji szárazboros palackot, ami még egy dolgot tud, eredetvédetté is teszi magát a palackot és magát a benne lévő bort, mégpedig úgy, hogy a Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa „Tokaj Hungary” néven elkészítettett egy logót, és ez a palack (*Felmutatja.*) a terveink szerint jövő áprilistól már forgalomba is kerül. Az egyedüli gyártatója és egyedüli forgalmazója ez a közösségi infrastruktúra, tehát mi leszünk, és rajtunk keresztül, folyamatosan ellenőrizve kerül csak a termelőkhöz. Az nem fordulhat elő, mint egyéb tokaji palackoknál, hogy akár a szlovák tokaji borvidék is tölt bele. (*Kovács Zsolt: És árban is jó?*) Igen, és árban is nagyon jó. A mai ár a mostani árösszeállító tényezőknél szintén 35 százalékkal alacsonyabb, mint a jelenleg forgalomban lévő, hasonló jellegű palackok ára. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Eddig is nagyon izgalmas volt számomra, de ha még tovább kérdezhetem, tehát a három nagy rész - a szolgáltató borászati központok létrehozása, a közösségi beszerzési rendszer, a gazdabolt kialakítása és a gépi szolgáltatás kiépítése - volt a stratégiai cél? (*Pásztor Péter: Igen.*) Az egyiknél egy fizikai építkezés volt azon a három helyen, ez a szolgáltató borászati központok megépítése, és gondolom - a kérdésem majd ide is irányul -, hogy ez a legnagyobb test, úgy érzem legalábbis. Említette, hogy a kezdetekben szinte csak egyedül volt még a 2016-17-es években az adminisztrációra és a többire. Gondolom, szintén a nonprofit kft. keretén belül történt az alkalmazás egy meghatározott kerettel - a beruházási keret 3 százaléka volt erre a humán erő felépítésére fordítható -, és ha jól gondolom, miután ez akkor felhasználásra került, s az üzem és a rendszer beindult, elfogyott a beruházási, fejlesztési pénz, a felhasznált keretek, s innentől önöknek önállóan kell működésképesnek lenniük. Ezért aztán a szolgáltatási és egyéb részek, ami egy másik rész - ez a közösségi beszerzési rendszer és a gépi szolgáltatás - egyben egy bevételi forrás is mindazokkal a szolgáltatásokkal - doboz, palack, és ha magunk elé képzeljük a gazdabolt összes termékét, jó sok minden lehet benne -, de itt már, főleg a gépi szolgáltatásnál mekkora lett a munkaerőigény? Vagy ezt hogy fedezték?

Tehát, amikor egy szünet van - aki ebben jártas, tudja, hogy az egy elég izgalmas dolog -, akkor az áru, azaz a szőlő fogadásához, nincs mese, személyzet kell, és ott néha túlműszak meg minden van. Ezeknek az üzemeknek ott helyben vannak technikai vezetői, aki mérlegel, mustfokot mér, megnézi a minőséget, a garatokat beindítja a fogadáshoz, a cefreszivattyút? (*Pásztor Péter: Igen.*) Szóval, ez egy nagyon komoly rendszer ilyenkor. Ezek az alkalmazottak állandó alkalmazottak? Tehát nemcsak a

dömpingszüret időszakában, hanem máskor is tudják őket alkalmazni, vagy hogy működik ez a rendszer? Egy gépi szolgáltatásnál pont a nyári időszak az, amelyik aktív, a tél egy kicsit talán csendesebb - bár most már nincs is tél, vagy nem is tudom, mi van, de jóformán mindig lehet dolgozni valamit -, tehát hogy alakult ki a humánerő-kapacitási igény?

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Igen, mindegyik üzemnek van vezetője. Van négy fő a mezőgazdasági gépi szolgáltatásban, és a szüretkor ők is be vannak osztva az üzemekhez, jellemzően a targoncákon ülnek, és fogadják a szőlőt. 2018-ban még azt vállaltuk, hogy alkalmi munkásokat alkalmaztunk, akiknek egyetlen feladatuk volt. Mi kétféle edényzetben fogadunk szőlőt: a klasszikus szüretelőládába, illetve - majd lent látják - 400 kiló befogadású műanyag konténerekben. A műanyag konténerek forgatóművel, targoncával billenthetőek, a kisládás sajnos nem, azt be kell borítani kézzel, és a beborításhoz, illetve a ládák elmosásához folyamatosan felvettünk embereket napi bejelentőkkel. Ez nem működött, mert nem tudtuk egyszerűen normálisan belőni, hogy hány órától hány óráig vegyük fel őket. Tehát, amikor a termelő azt mondja, hogy 3 órára itt van a szőlő, de csak 6-ra érkezik meg, akkor három órát feleslegesen fizettem neki.

Ezért 2019-től azt írtuk elő, hogy legyen kedves mindenki 50 mázsánként egy fő fizikai pakolót hozni magával ide, és a pakolónak csak az volt a feladata, hogy a kisládás szüretnél a ládát beborítsa, és utána a ládákat elmossa. Van egy ládamosó alagút, azon szépen elmossa, és innentől kezdve haza is mehet az a fizikai munkás. Így megszűnt az a problémánk, hogy egyszerűen vagy hamarabb hazament az alkalmazott, vagy később jött, tehát nem lehetett megoldani. Tehát pluszmunkaerőt mi a szürethez nem veszünk fel, azt viszont el kell mondanom, hogy a szüreti csúcshónapban nagyjából két és félszeres bért kapnak - a túlórák alapján - a kollégák, mint egy normál hónapban, de kifizetjük.

ELNÖK: Akkora terheléssel dolgoznak?

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Igen, de mi ezt kifizetjük.

ELNÖK: Mennyi a létszám? Mekkora az éves átlagléttség?

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Mi 29 fővel dolgozunk jelenleg.

ELNÖK: Tehát a teljes három terület, a borászati üzem, a közösségi gazdabolt és a gépi szolgáltatás 29 fő?

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Igen, de ebben még benne van a központi igazgatás is, tehát benne van a könyvelés, a jövedéki rész.

ELNÖK: Tehát, ha úgy nézem, az egyéb jóval kevesebb. Az operatív, a fizikai és az egyéb 29 fő a nonprofit kft.-nél átlagban egy év alatt, de ebből mekkora a fizikai létszám?

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Szüretkor a boltban marad egy hölgy - egyébként ketten vannak -, illetve négy kolléganő marad bent a könyvelésen és a jövedékin, az összes többi az üzemekbe van kivezényelve, és fizikai munkát végez.

ELNÖK: És mekkora lett a feldolgozási mennyiség?

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Éves szinten körülbelül 3 millió kilogramm szőlőt dolgozunk fel, tehát annyit préselünk. Az éves kapacitásunk, ami erjesztésre idekerül: a must 2022-ben 18 ezer hektoliter, ami a klasszikus pezsgőt illeti, és nálunk készül, az évente 110 ezer palack, ami nem nálunk készül, de leforgatásra, degorzsálásra behoznak, az plusz 70 ezer, tehát összesen 180 ezer palack. Egyébként a mi nyilvántartásunk szerint - két állami nyilvántartásból hoztuk össze - a tokaji borvidéken jelenleg összesen 550 olyan termelő van, aki jogosult bortermelésre, tehát valamilyen szintű engedélye van. Ez lehet egyszerű kisüzemi bortermelői engedély, egyszerűsített adóraktár vagy nagy adóraktár.

Nálunk jelenleg 220 termelő van, aki valamilyen borászati szolgáltatást igénybe vesz. A valamilyen borászati szolgáltatás alatt azt értem, hogy ha a honlapunkra felmennek és megnézik a szolgáltatási katalógust, a szolgáltatási katalógusban a borkészítésnek szinte az összes eleme egyenként is fel van tüntetve, hogy pontosan mit szolgáltatunk, de van teljes vertikumú szolgáltatásunk, tehát a szőlőtől a kész pezsgőig például.

ELNÖK: Nagyon széles a kínálat.

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Igen. Tehát ebből az 550-ból 220 termelő valamilyen szintű szolgáltatást igénybe vesz. Van, aki csak préselést, van, aki csak palackozást, van, aki derítésre és palackozásra hozza be, és van, aki mustot készített velünk. Éves szinten 2021-ben például 895 készített végtermékünk volt, tehát 895 féle bor vagy pezsgő került ki a kezünkből.

DR. MOLNÁR PÉTER elnök (Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa): Azt hadd mondjam el, mert ezt nem a Péternek kell elmondani, hogy ez csak hihetetlen empátiával működik, tehát minden termelővel egyesével dolgozunk. Képzeljék el azt a munkát, azt a mátrixot, amit ők működtetnek! Ez hihetetlen türelemmel, szaktudással történik, és ez nyilván sokszintű. Van tökéletes képzettségű mérnök szakember, aki idehossa a termékét, meg van olyan, akinek van szőlője, és egy jó bort szeretne belőle csináltatni. Ezt csak kis színesként mondom, ezt Péter mesélte, hogy a végén megkérdezte a termelő, hogy biztos, hogy ezt a bor az én szőlőmből készült? - mert neki nem ilyen volt. És ez a cél!

ELNÖK: Hány hektár területet integrál így a nonprofit kft.? 220 termelő van...

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Ezt így nem néztük, ezt nem tudom megmondani. Művelés tekintetében...

ELNÖK: Az érdekelne, hogy a Grand Tokajhoz képest, mert ők mondták, hogy hány hektár.

DR. MOLNÁR PÉTER elnök (Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa): Az teljesen más.

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Községi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Teljesen más, azért mondom, hogy nem lehet összehasonlítani. Tehát nem lehet így összehasonlítani, hogy melyikünk mit végez. Itt inkább azt lehet megnézni, és az beszédes, hogy azért tízből négy termelő igénybe vesz itt szolgáltatást, tehát olyan szolgáltatást, amit eddig másutt nem vett igénybe, és ez egy nagyon fontos mérőszám.

ELNÖK: 220 termelő vesz igénybe valamilyen szolgáltatást, ez a kiinduló szám, és az lenne az izgalmas számomra, hogy ezek mögött a termelők mögött hány hektár szőlő van.

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Községi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Ha azt mondjuk, hogy 18 ezer hektoliter az, ami nálunk erjesztődik, és ha egy átlaggal számolunk, ami egy minőségi termelés esetén 45 hektoliternél szerintem nem több, akkor az a két szám nagyjából kiadja, hogy az mennyi. De nagyon sokan vannak, akik csak palackozni hozzák be. *(Dr. Molnár Péter: Mögöttük is van hektár nyilván, ha így nézzük.)*

ELNÖK: Értem, tehát ők valahol fel tudták dolgozni *(Dr. Molnár Péter: Csak itt palackozza le például...)*, csak a palackozás volt a szűk keresztmetszet nekik.

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Községi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Így van. Van, akinek palackozója is van otthon, de például a pezsgősítést nem tudja megcsinálni.

ELNÖK: De már nincs ellennyomásos rendszere. *(Pásztor Péter: Igen.)* Jó, köszönöm szépen. Ezek rendkívül fontos információk voltak számomra.

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Községi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Majd természetesen végigsétálunk az üzemen.

DÓCS DÁVID (Mi Hazánk): Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Bizottság! Kedves Vendéglátóink! Én azt gondolom, hogy egy képviselőnek rendkívül szerteágazó a feladata, és mindenki nagyon elfoglalt, de aki most nem tudott eljönni, az nagyon sajnálhatja, mert én azt gondolom, hogy rengeteg tudással, tapasztalattal és felettebb érdekes dolgokkal lettünk gazdagabbak.

Én az AGRYA által szervezett Vidék Fiatal Nagykövetei programban is részt vettem még kezdő polgármester koromban. Azt is nagyon élveztem, hiszen ott is a kulisszák mögé tudtunk betekinteni az ország több pontján is nagyon sokfajta dologba lehet, akár egy önkormányzat működésébe, akár egy civil szervezet jó példáiába, vagy itt mondjuk, most a termelés professzionális működtetésébe betekinteni. Tehát én azt tudom mondani, hogy tényleg nagyon jól érzem magam, és ha lehet stílusosan fogalmazni, akkor ittam minden szavukat, úgyhogy köszönöm szépen. *(Derűtség. - Dr. Molnár Péter: Értjük a kritikákat...)*

Talán azt lehet elmondani az összes előadóra és az előadásokra vonatkozóan, hogy a professzionizmus volt az, ami kézzelfogható, tapintható és kihallható volt az egészről. Rektor asszony előadását kiváltképp élveztem, hiszen pont arról beszélt,

amiről a hazai felsőoktatási intézményeknek szerintem szólnia kell, és ez nagyon tetszett. A röghöz kötés, a helyben maradás megteremtése, akár a helyi kulturális, akár a közéleti, akár a szakmai vezetők képzése és a képzés szintjeinek a teljes spektrumban történő megjelenítése volt az, ami ő itt előadott. Ez borzasztó fontos, és én remélem, hogy a kezdeti nehézségek és a csiszolódás után ez egy mintaértékű dolog lesz.

Ahogy dr. Molnár Péter úr mondta a tegnapi vacsora alatti beszélgetésnél, a rendszerváltás környékén Villány volt az, ami az ottani, zömében sváb termelőknek köszönhetően a bortermelés és a szőlőtermesztés nagyhatalmi státusszal bíró része volt az országnak. Én azt gondolom, hogy amit most itt hallhattunk, ez egyértelműsíti, hogy ez a múlt idő, ez az akkori rendszerváltás környékén volt, és azt gondolom, hogy az, ami most itt, Tokajban zajlik, sokkal komolyabb produktumra fog majd okot adni; hallhattuk itt vezérigazgató úr előadását is.

Szerintem erről kell hogy szóljon Magyarország, és erről kellene, hogy szóljon a magyar agrárium. Szerintem a magyar mezőgazdaságnak, és egyébként is a mezőgazdaságnak a csúcsa a szőlőtermesztés és a bortermelés, hiszen jó, ha a fizikai munkától egészen a tudományos részekig mindennel tisztában van a termelő. Ez az integrátori szerep, ez a félig-meddig szövetkezeti formába való tömörülés elkerülhetetlen, és azt gondolom, hogy a profi működéshez ez szükségeltetik. Az volt a jó példa, amikor azt mondta a delikvens termelő, hogy már kétségei vannak afelől, hogy biztos, hogy az ő szőlőjéből készült-e az a bor, hiszen egy minőségi javuláson ment végbe az egész.

Annak is nagyon örülök, hogy a szolgáltatás mellett más dolgokat is próbálnak érinteni. Megmondom őszintén, hogy én a parlamenten belül is mindig kritikus vagyok akkor - lehet, hogy néha már túl kritikus -, amikor a fejlesztéseket próbálják meg sikerként eladni, amikor egy autóipari összeszerelő üzem vagy egy akkumulátorgyár telepedik le Magyarországon. Nem vitatom a rövid távú gazdasági hatásait, én kiváltképp bosszús vagyok, hiszen az ökológiai lábnyoma és a gazdaságra gyakorolt hosszú távú hatása nem biztos, hogy a hozzá fűzött reményeket hosszú távon be fogja váltani. Viszont ez a modell, ami itt tetten érhető és tapasztalható, reményeim szerint majd nagyon sok helyen ilyen irányba tud elmozdulni a helyi törekvés, és ez az üveggyártástól a parafadugó gyártásáig, a címkegyártástól a dobozgyártásig esetleg minden helyi, környékbeli családnak majd munkát és tisztas megélhetést, egzisztenciát fog biztosítani. Szerintem ez a követendő jövő.

A szőlőbirtok mennyiségéből ki tudjuk következtetni, hogy régen ez hány családnak adott biztos munkát és megélhetést, és hogy most mi a helyzet. Úgy, ahogy a szőlőtermesztésnél és a bortermelésnél, szerintem a mezőgazdaság többi ágazatánál is ugyanezt véghez lehetne vinni, és kell is, hogy véghez vigyünk, hiszen az élet egyre jobban fel van gyorsulva, és egyre kevésbé tudjuk tartani a tempót. A gazdálkodók egyesével nem igazán tudják a technikai feltételeket megteremteni, illetve az innovációt, a marketinget és mindent egy kézbe összefogni, ami ahhoz szükséges, hogy ezek jól kifizetődően tudjanak működni, és a gyerekeik ne külföldre vágyjanak majd, akár pont egy autóipari összeszerelő üzembe, vagy akár az élet más területére, hanem itt generációkon keresztül, kiszámíthatóan tudjon egy gazdaság itt felvirágozni, és hogy tudjuk, hogyan lehet a gazdaságátadást az újabb generációk számára biztosítani.

Tényleg nagyon nagy élvezettel hallgattam önöket, és példaértékű az a munkásság, amit önök itt csinálnak, úgyhogy én a jövőben jó egészséget, kitartást és minden jót kívánok ehhez. Remélem, hogy ez a fajta együttműködés példaértékűen fog majd az ország más területére is átcsapni. Ellenzékeként általában azt várják el az ellenzéki hívő emberek tőlünk, hogy üssük a kormányzatot, és üssük azokat az elképzeléseket, amiket ők megfogalmaznak. Én azt gondolom, hogy az ellenzéki ség nem ebben rejlik, és azt a tájékoztatót is élvezettel hallgattam, amikor Bábolnán volt

egy kihelyezett bizottsági ülésünk, és a mezőhegyesi birtok hasonlóan professzionális működését láthattuk, ahol a szakemberképzéstől kezdve mindenre energiát fordítanak. Ebben rejlik a jövő.

Tehát nem lehet elengedni egyetlenegy szegmenst sem, mert onnantól kezdve az egész ágazat sikeressége fog kérdésessé válni. Itt jelen esetben nem, mert azt látom, hogy mindenre is igyekeznek gondolni, és ami esetleg még nem kristályosodott ki, vagy ami még nem vált valóra, az tervként már ott van a fiókban, és csak arra vár, hogy valaki leporolja és megvalósítsa. Tehát, én úgy gondolom, ez kell, hogy ennek a kicsivé zsugorodott kis országunknak a fő feladata legyen. Úgyhogy én nagyon szépen köszönöm a lehetőséget. *(Pásztor Péter: Köszönjük szépen.)*

ELNÖK: Köszönjük szépen. Nekem még egy szakmai kérdésem lenne, elnézést! Tehát az egész rendszert, ahogy időben itt már lefuttattuk, és most már működőképes, ennek a legvége, a végtermék maga a bor, vagy habzóbor vagy bármilyen formában. Itt van lehetőség tárolásra? A technológia képes arra, hogy ezt előállítsa, erről szól a szolgáltatás, de utána a tárolás és az értékesítés hogy történik?

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Tárolni tárolunk.

ELNÖK: Meddig?

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Ameddig kéri a kedves ügyfél, addig tárolunk. Javasolom, a honlapon rajta van a szolgáltatási katalógus az árakkal együtt - ez nagyon ritka egyébként -, és ameddig kéri, addig tároljuk. Az értékesítésbe tilos belenyúlnunk. Nagyon sokan szeretnék, de az értékesítés sajnos tilos, tehát ez benne van a támogatási szerződésünkben, hogy értékesítésről szó sem lehet.

ELNÖK: Tehát, magyarul, önöknek olyan tárolási kapacitásuk van, hogy bárki bármeddig jelentkezhessen itt, vagy ha netán erre igény lenne, és növelni kellene, akkor tudnák növelni is?

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Természetesen előbb-utóbb minden raktár kicsi, de szerintem, ha végigmegyünk a helyszínen, akkor a válasz egyértelmű lesz.

Én azt javaslom - természetesen, ha van bárkinek kérdése, arra válaszolunk - de menjünk egy kört, s nézzük meg. Mi egy kis büfébédél készültünk, mire visszajövünk, az meglesz, és utána nagyon szívesen, akár kötetlenül is beszélgethetünk. De azt is följánlom itt minden kedves látogatónknak, ha nem is ilyen hivatalos formában, de ha családdal, barátokkal jár a borvidéken, és szeretnének beszélni erről a közösségi infrastruktúráról, vagy megnéznék az üzemet, mi nagyon szívesen segítünk. Hétvégén is nyugodtan lehet hívni, bármelyik kollégám bejön, és - idézőjelben - nagy büszkeséggel mutatja végig a rendszerünket.

ELNÖK: Rendben, nagyon szépen köszönjük. Azért ragaszkodtam a mostani kérdésemhez, hogy ezt a gyorsírók rögzítsék, mert utána a menet közbeni beszélgetésünknel erre már nem lesz lehetőség, és ez az okulóknak, a tanulóknak nagyon fontos. Én magam is, tudom, ezt többször vissza fogom még olvasni, mert annyi minden információ volt itt, és a gyorsírók segítségével, a jegyzőkönyv elkészülte után tudjuk majd ezt a későbbiekben is visszaolvasni.

(*Jelzésre:*) Zsolt, képviselő úr!

KOVÁCS ZSOLT (Fidesz): Amióta Pásztor úr lerakta a névjegykártyáját, nézegetem ezt a logót. Segítsen nekem! Ez az öt címer honnan?

DR. MOLNÁR PÉTER elnök (Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa): Ez stilizált. Ez az 5 címer a 28 címerből összerakott stilizált címer.

KOVÁCS ZSOLT (Fidesz): Hogy lehet 28-ból összerakni ötöt?

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Grafikailag. (*Derűlség.*)

KOVÁCS ZSOLT (Fidesz): Ez értelmezhetetlen számomra. Ez egy bizottsági ülés, ezért hogy mondjam finoman? Van 28 címere a településeknek, de ez egyik sem. Minden település egy különálló entitás, mindegyik egy különálló egység, s a 28-ból nem lehet ötöt csinálni!

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): De ez nem is az ő ötüké, hanem ez a mi logónk, a mi címeres logónk.

ELNÖK: Ajánld föl a szolgáltatásod, Zsolt, nonprofit módon természetesen (*Derűlség.*), és segítsz heraldikai szempontból értékelni ezt a helyzetet.

KOVÁCS ZSOLT (Fidesz): Azért kérdezem, mert ez abszolút értelmezhetetlen számomra.

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Hadd mondjak el annyit, hogy egy grafikus volt megbízva ezzel, és ő adta ezt a javaslatot. Tehát, mi szőlészek, borászok vagyunk, nem értünk a heraldikához, de egyébként mi kárpileg néztük ezt a dolgot. Valószínűleg szakmailag rossz útra ment a dolog, ez lehetséges.

KOVÁCS ZSOLT (Fidesz): Bocsáss meg, hogy közbevágom, csak mert bizottsági ülésen vagyunk, nem beszélgetésen, de látom benne Tokajt, látom benne Szegit, látok benne szőlőt meg kardot, tehát mindegyik elemét én tudom hova rakni, csak számomra az értelmezhetetlen - foglalkoztam logótervezéssel is, nemcsak heraldikus vagyok -, hogy hogyan kell ezt értelmezni, és én ezt azóta is próbálom. Egy Audi logót nem kell értelmezgetnem és órákig nézegetnem, ott van a négy karika és kész, vagy egy Mercedes logót. Ezt nem tudom értelmezni, mert van 28 település több száz éves címerrel, pecsétnyomóval, ez meg egy új.

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Igen.

KOVÁCS ZSOLT (Fidesz): A 28-ból belekerült öt. Én csak szeretném megérteni. Nem kritizálni akarom, nem lehúzni akarom, én tisztelem más grafikusoknak a gondolkodását is, de ezt nem tudom megérteni, mert ezek itt heraldikai jelek, tehát ez nem logó, ezek címerek. 28 címerből 5 címert hogy tudott valaki megalkotni, nem

értem! Ráadásul Landmark jelentése egy határkő vagy iránykő, de nem tudom, hogy most ebben a kontextusban ezt hogy kell értelmezni.

ELNÖK: Én úgy értelmezem, hogy eddig nem tudtunk feltenni Pásztor Péternek olyan kérdést, amire ne tudott volna válaszolni...

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): De most sikerült. *(Derűltség.)*

ELNÖK: Ezt bízunk a további szakmai egyeztetésre, mert itt a szaktudás, hála istennek nem erre terjed ki, hanem a rendszer működtetésére, és az egyértelműen biztató, s úgy néz ki, hogy eredményeket is hoz. Reméljük, ha az érintett szereplőket is megkérdeznénk, akik most nincsenek itt, akkor ők is valami hasonlót mondanának, vagy netán a kétkedők, amiről beszéltetek, hogy voltak kérkedők meg ellenérzők. A hasznos eredmény mindenkinek a véleményét felül fogja írni, ott nincs mese. Tehát, ha működik, az mindent felülír.

KOVÁCS ZSOLT (Fidesz): Én viszont még egy utolsó mondatot mondanék. Maximálisan lenyűgöző volt minden előadás és minden bemutató, tehát én köszönöm szépen egyenként és összességében is az elvégzett hatalmas munkát. Az elmúlt 30-35 évben, amióta én látom, hogy mi folyik itt Tokaj-Hegyalján, ez valami elképesztő sikertörténet. Köszönöm.

PÁSZTOR PÉTER ügyvezető (Tokaji Szőlő- és Bortermelési Közösségi Infrastruktúra Központ Nonprofit Kft.): Azért sajnálom, hogy nem működik a vetítő, mert megmutattam volna, hogy ez az épület hogy nézett ki, amikor hozzánk került.

DR. MOLNÁR PÉTER elnök (Tokaji Borvidék Hegyközségi Tanácsa): A faluban áramszünet van, elnézést kérünk, egy beruházás van, és elvágtak egy vezeték, ezért nincs áram. *(Dócs Dávid: Nem a légkábel, hanem a földkábel. - Derűltség.)* Sajnos valamit elvágtak, pedig lett volna mit mutatnunk még.

KOVÁCS ZSOLT (Fidesz): Az Bodrogkeresztúr, ez meg Kisfalud, tehát azért azt tudni kell, hogy nemrégiben sikerült például a bodrogkisfaludi állomáshoz kirakatni a MÁV-val egy táblát, hogy az Bodrogkisfalud, mert nem tudom, hány éve - még a szocializmusban, szerintem megtévesztésként - Bodrogkisfalud állomáshelyen Bodrogkeresztúr volt kiírva, de ugyanez Olaszliszka-Tolcsva, Vámosújfalun, ott is megtévesztés volt. Szerintem valami szocialista trükk lehetett, mert az ongai csavargyár is Alsózsoltán volt. Jól megkavarták az amerikai bombázók!

ELNÖK: Már messzire megyünk el, de tudom, hogy a Szovjetunióban direkt hamis térképeket bocsátottak ki. Ahol a legszigorúbban titkos katonai gyarak, műveletek voltak, azok soha nem ott voltak valójában, mint ahol a térképen bejelölték, ezért fantom városnevek is voltak az orosz térképen, és ezt adták közre a világnak, hogy így néz ki a mi térképünk, pont azért, hogy azokat meg ne találja senki. Valami ilyet sejtek itt is. *(Derűltség.)*

Nagyon szépen köszönöm, és formálisan ezt a napirendi pontot is lezárom.

Egyebek

Az egyebekben meg szeretném én is köszönni - Zsolthoz és Dócs Dávid képviselőtársamhoz kapcsolódva - az őszinte és értékes beszélgetést, hiszen a termelői

problémáktól a tudományos gondokig, ami elénk jön, addig a szintig próbáltuk ebben a közel három órában áttekinteni a tokaji elképzelést. Engem biztat az egyes szinteken lévő vezetőknek a jövőképe, amit látnak, és amit meg akarnak valósítani, mert azok olyanok, hogy ha ezek az elképzelések megvalósulnak, akkor arra mindenki azt fogja mondani, hogy húha, ez nem semmi, ez olyan, amire büszke lehet az is, aki nem tokaji. Ez az igazi izgalom, hogy önök, ti itt a tokaji imázst úgy építitek, hogy erre majd netán egy világ fel fog figyelni, és akkor mindenki hirtelen büszke lesz Tokajra, az is, aki közvetlenül soha nem is kapcsolódott ide. Ez lesz az igazi mércéje majd a munkátoknak.

Az egyebekben csak formálisan meg szeretném köszönni a gyorsíróknak - önökön keresztül - az egész éves munkájukat. Úgy gondolom, ez az idei utolsó találkozásunk, és köszönöm a munkatársaknak is, akik előkészítik mindig a bizottsági ülésünket annak minden nagyon részletes odafigyelésével.

Formálisan természetesen a bizottsági tagokat és a titkárságot arra kérem, hogy ha bármi olyan helyzet előáll, amiben nekünk aktivizálni kell magunkat, akkor azt kezdjük meg időben. Ez a jövő év februárja, az én terveim szerint, addig nem tervezek semmilyen aktivitást, hacsak rá nem kényszerülök, de akkor az más okok miatt lesz.

A tanácskozás berekesztése

Még egyszer megköszönöm vendéglátóinknak, örömmel vesszük a most induló látogatást is, és utána egy rövid visszatérés után búcsút veszünk. Köszönöm szépen még egyszer, az ülést berekesztem. *(Helyszíni bejárás Bodrogkisfaludon. A Tokaj Községi Infrastruktúra Alapprogram keretén belül megvalósult létesítmények megtekintése.)*

(A tanácskozás befejezésének időpontja: 12 óra 20 perc)

Font Sándor
a bizottság elnöke

Jegyzőkönyvvezetők: Bihariné Zsebők Erika és Madarász Mária